

Utjecaj ulaska Republike Hrvatske u eurozonu na financijsku imovinu banaka

Frančević, Lara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:074165>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

Utjecaj ulaska Republike Hrvatske u eurozonu na financijsku
imovinu banaka

Diplomski rad

Lara Frančević

Zagreb, rujan, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

Utjecaj ulaska Republike Hrvatske u eurozonu na financijsku
imovinu banaka

The impact of the Republic of Croatia joining eurozone on the
financial assets of banks

Diplomski rad

Student: Lara Frančević

JMBAG studenta: 0067585415

Mentor: Doc. dr. sc. Sanja Broz Tominac

Zagreb, rujan, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

Sažetak

Cilj rada je istražiti kako ulazak Republike Hrvatske u eurozonu utječe na financijsku imovinu banaka. U radu će se teorijski objasniti proces uvođenja eura od strane Republike Hrvatske kroz prikaz konvergencijskih kriterija, sami proces uvođenja eura i njegove kompleksnosti te će se prikazati koje troškove i koristi uvođenje eura donosi. Zatim će se govoriti o posljedicama, tj. promjenama koje uvođenje eura donosi financijskoj imovini, prije svega kreditima, depozitima i vrijednosnim papirima kao ključnim komponentama strukture bilance svake banke. Objasnit će se utjecaj na kredite, uključujući različite vrste kredita, konverziju iz kuna u eure i nepovoljnost samih kredita kada se oni konvergiraju u euro. Nadalje, objasnit će se učinci uvođenja eura na depozite, s naglaskom na različite vrste depozita i proces konvergencije depozita. Na kraju, istražiti će se učinci uvođenja eura na vrijednosne papire, slično raspravi o kreditima i depozitima. To će uključivati ispitivanje različitih vrsta vrijednosnih papira, s posebnim naglaskom na dionice i obveznice kao najpoznatije i najučestalije vrijednosne papire u portfelju banaka te kako konvergencija eura utječe na njih. Kako bi rad dobio cjelovitost i konkretno prikazao gore spomenute učinke, u radu će se analizirati dvije banke, Zagrebačka banka i Hrvatska poštanska banka kao jedne od najvećih banaka u Hrvatskoj. Analiza će se provesti tako da će se prikazati financijska imovina i stanje financijske imovine prije i poslije uvođenja eura. Kao referentna razdoblja za analizu uzet će se prvi kvartal 2022. i 2023. godine te će se promatrati promjene, utjecaj i učinci na financijsku imovinu tih banaka.

Ključne riječi: euro, financijska imovina, krediti, depoziti, vrijednosni papiri, banke

Abstract

The aim of the paper is to investigate how the entry of the Republic of Croatia into the Eurozone affects the financial assets of banks. The paper will theoretically explain the process of the introduction of the euro by the Republic of Croatia through the presentation of convergence criteria, the process of the introduction of the euro itself and its complexity, and will show what costs and benefits the introduction of the euro brings. Then we will talk about the consequences, i.e. what the changeover to the euro brings to financial assets, primarily loans, deposits and securities as key components of the balance sheet structure of every bank. The impact on loans will be explained, including different types of loans, the conversion from kuna to euros and the disadvantage of the loans themselves when they converge to the euro. Furthermore, the effects of the introduction of the euro on deposits will be explained, with an emphasis on different types of deposits and the process of deposit convergence. Finally, the effects of the introduction of the euro on securities will be explored, similar to the discussion on loans and deposits. This will include an examination of different types of securities, with a particular emphasis on stocks and bonds as the most well-known and common securities in bank portfolios, and how the convergence of the euro affects them. For the purpose of the work to be complete and concretely present effects mentioned above, the paper will analyze two banks, Zagrebačka and Croatian Postal Bank as one of the largest banks in Croatia. The analysis will be carried out by showing financial assets and the state of financial assets before and after the introduction of the euro. The first quarter of 2022. and 2023. will be taken as reference periods for the analysis, and the changes, impact and effects on the financial assets of these banks will be observed.

Keywords: euro, financial assets, loans, deposits, securities, banks

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode istraživanja.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	1
2. UVOĐENJE EURA KAO SLUŽBENE VALUTE U REPUBLICI HRVATSKOJ	3
2.1. Konvergencijski kriteriji za uvođenje eura.....	3
2.2. Proces uvođenja eura.....	6
2.3. Troškovi i koristi uvođenja eura.....	11
3. PROMJENE U FINACIJSKOJ IMOVINI BANAKA KAO POSLJEDICA UVOĐENJA EURA	16
3.1. Učinci promjena na kredite.....	16
3.1.1. Vrste kredita.....	20
3.1.2. Konverzija kredita.....	26
3.1.3. Nepovoljni krediti.....	27
3.2. Učinci promjena na depozite.....	29
3.2.1. Vrste depozita.....	31
3.2.2. Konverzija depozita.....	33
3.3. Učinci promjena na vrijednosne papire.....	33
3.3.1. Vrste vrijednosnih papira.....	35
3.3.2. Konverzija vrijednosnih papira.....	40
4. ANALIZA FINACIJSKE IMOVINE PRIJE I NAKON UVOĐENJA EURA NA PRIMJERU DVIJE BANKE	41
4.1. Zagrebačka banka.....	41
4.1.1. Finacijska imovina i stanje prije uvođenja eura.....	43
4.1.2. Finacijska imovina i stanje nakon uvođenja eura.....	45
4.2. Hrvatska poštanska banka.....	48
4.2.1. Finacijska imovina i stanje prije uvođenja eura.....	50
4.2.2. Finacijska imovina i stanje nakon uvođenja eura.....	52
5. ZAKLJUČAK	56
LITERATURA	57
POPIS SLIKA	61
POPIS TABLICA	62

1. UVOD

S 1. siječnjem 2023. godine Republika Hrvatska ušla je u eurozonu i Schengen i time uvela euro kao svoju službenu valutu i postala dio Europske Unije. Ovaj događaj potaknuo je mnoge promjene u hrvatskoj ekonomiji, a time utjecao i na sami bankarski sektor. Uvođenje eura je na bankarski sektor utjecalo na mnogobrojne načine kao što su promjene u poslovanju, prilagodbe zahtjevima komitenata, promjene u izvještavanju, a posljedično tome utjecaj se odrazio i na financijsku imovinu banaka. Ovaj rad prikazat će kako je ulazak Hrvatske u eurozonu utjecao na financijsku imovinu banaka. Promatrana financijska imovina biti će krediti, depoziti i vrijednosni papiri. Prikazat će se direktne posljedice na ove tri vrste imovine.

1.1. Predmet i cilj rada

Ciljevi rada su prikazati proces uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, koje su koristi i troškovi od uvođenja eura, teorijski prikazati učinke koje uvođenje eura ima na financijsku imovinu banaka, analizirati odabranu financijsku imovinu u bilancama najuspješnijih banaka u Republici Hrvatskoj prije i poslije uvođenja eura te na temelju provedene analize donijeti zaključak.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Pri izradi ovog rada korišteni su sekundarni podaci iz znanstvenih članaka i stručne literature iz domaćih izvora, udžbenika te elektroničkih publikacija s područja uvođenja eura u Republici Hrvatskoj i područja računovodstvo financijskih institucija. Uz to, za pripremu su korištene i informacije i dokumenti koji se odnose na uvođenje eura u Republici Hrvatskoj sa službenih stranica Hrvatske narodne banke, kao i informacije i dokumenti dostupni sa stranice Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. U svrhu ostvarenja ciljeva istraživanja, koriste se metode analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda te deskriptivna metoda. Također, glavni izvori podataka za analizu odabranih banaka preuzeti su sa stranice EHO, koja je servis usluga Zagrebačke burze te stranice Hrvatske narodne banke.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja koja uključuju uvod i zaključak. Nakon uvoda, drugi dio bavi se uvođenjem eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Obuhvaća prikaz kriterija konvergencije i procesa uvođenja eura, zaključno s analizom troškova i koristi povezanih s

njegovim uvođenjem. Treći dio vezan je uz promjene na financijskoj imovini banaka nakon uvođenja eura odnosno kako uvođenje eura utječe na određene vrste financijske imovine. U tom dijelu, sukladno temi ovog rada, poseban naglasak stavljen je na kredite, depozite i vrijednosne papire. Tu se detaljnije objašnjavaju različite vrste kredita, depozita i vrijednosnih papira te njihova konverzija iz kune u euro kao i njihov utjecaj nakon uvođenja eura. U nastavku, u četvrtom dijelu, kako bi rad dobio cjelovitost i konkretno prikazao učinke analizirat će se dvije banke, Zagrebačka banka i Hrvatska poštanska banka. Analiza će pokazati stanje navedene financijske imovine prije i nakon uvođenja eura, koristeći referentna razdoblja odabrana za analizu. Rad završava sa zaključkom i literaturom.

2. UVOĐENJE EURA KAO SLUŽBENE VALUTE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Euro kao valuta predstavlja jednu od najjačih svjetskih valuta koje se koriste na međunarodnim financijskim tržištima. (Ciraki, Vakanjac, & Lulić, 2023.) Europodručje čine države članice Europske Unije koje koriste euro kao svoju službenu valutu, a trenutno je euro službena valuta u 20 država članica Europske unije koju prema podacima o broju stanovnika iz 2021. godine upotrebljava skoro 347 milijuna osoba. Prije službenog uvođenja eura, hrvatsko gospodarstvo pokazivalo je visok stupanj euroizacije. To je bilo vidljivo u značajnom udjelu javnog i privatnog duga koji je izdan u eurima, odražavajući valutnu strukturu štednje kućanstava i likvidne imovine nefinancijskih poduzeća. Općenito, poslovni ciklus hrvatskog gospodarstva bio je visoko usklađen s ciklusom eurozone tijekom deset godina do uvođenja eura. Hrvatska, kao najnoviji član eurozone, usvojila je zajedničku valutu 1. siječnja 2023. (Vijeće Europske unije, n.d.)

Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine, Republika Hrvatska postaje 28. članica Europske unije te se obvezala uvesti euro kao svoju službenu valutu nakon što ispuni sve potrebne uvjete za pristupanje Europskoj monetarnoj uniji. Službene pripreme za uvođenje eura započele su 2017. godine, a središnja banka provela je analizu koja je pokazala kako će koristi prelaska na euro biti veće od troškova. Do 31. prosinca 2022. godine službena valuta u Hrvatskoj bila je hrvatska kuna (HRK), no s 1. siječnjem 2023. to se mijenja te euro postaje zakonsko sredstvo plaćanja. Tim prijelazom Hrvatska postaje punopravnom članicom Europske monetarne unije. (Ciraki, Vakanjac, & Lulić, 2023.)

Uz to, Republika Hrvatska morala je ispuniti i određene kriterije konvergencije u različitim područjima o kojima će biti riječi u prvom potpoglavlju.

2.1. Konvergencijski kriteriji za uvođenje eura

Kako bi se pristupilo europodručju i uveo euro kao službena valuta svaka država članica mora zadovoljiti četiri konvergencijska kriterija koja osiguravaju da je država spremna uvesti euro i da njezino pristupanje europodručju neće izazvati gospodarske rizike ni za državu članicu kao ni za cijelo europodručje. (Vijeće Europske unije, n.d.)

Republika Hrvatska se nakon potpisivanja Ugovora o pristupanju Europskoj uniji, obvezala na uspostavljanje ekonomske i monetarne unije odnosno na uvođenje eura kao službene valute. Uvođenje eura kao službene valute zahtijeva ispunjavanje gospodarskih i pravnih uvjeta sadržanih u Ugovoru iz Maastrichta potpisanog 1992., poznatih i kao kriteriji iz Maastrichta ili kriteriji normalne konvergencije. (Vijeće Europske unije, n.d.) Za sve članice Europske unije, uključujući one unutar monetarne unije, neophodno je ispuniti te uvjete. Jedina iznimka je Danska koju se zbog „klauzule o izuzimanju“ prisutne u ugovorima EU-a oslobađa obveza uvođenja eura. Ipak, ako se Danska na to odluči, ima mogućnost podnijeti zahtjev za pristupanje eurozoni. (Vijeće Europske unije, n.d.)

Gospodarski konvergencijski kriteriji koji su nužni za pristupanje eurozoni, imaju za cilj osigurati spremnost zemlje za integraciju u monetarni režim eurozone. Ovi kriteriji obuhvaćaju aspekte kao što su stabilnost cijena, održivost javnih financija, stabilnost tečaja i konvergencija dugoročnih kamatnih stopa. (Vijeće Europske unije, n.d.)

Stabilnost cijena kao prvi kriterij kaže da stopa inflacije ne bi smjela biti viša od 1,5 postotnih bodova iznad ukupne stope tri država članica koje imaju najbolja ostvarenja u stabilnosti cijena. (Vijeće Europske unije, n.d.) Hrvatska je od pristupanja Europskoj uniji dosljedno zadovoljavala kriterij stabilnosti cijena. Unatoč ubrzanju inflacije na 9,6% u 12-mjesečnom prosjeku koja je uzrokovana porastom cijena hrane i energije, Hrvatska je ostala u rangu i nije odskakala od ostalih članica Europske unije. Naime, u travnju 2022. prosječna 12-mjesečna stopa inflacije iznosila je 4,7%, što je na razini prosjeka Europske unije, a referentna vrijednost kriterija stabilnosti cijena, izračunata kao prosječna stopa inflacije između tri zemlje Europske unije koje imaju najbolje ostvarenje stabilnosti cijena uvećana za 1,5 postotna boda, zabilježila je lagani porast te je iznosila 4,9%. (HNB, 2022.) Drugi kriterij, koji se tiče održivosti javnih financija ukazuje na to da se zemlja ne bi smjela naći u stanju prekomjernog deficita. Drugim riječima, omjer deficita opće države i BDP-a ne smije biti veći od 3%, a omjer duga opće države i BDP-a ne smije biti viši od 60%. U slučaju da je omjer duga BDP-a veći od 60%, potrebno je provesti mjere za njegovo smanjenje po prihvatljivoj stopi. (Katić, 2022.) U 2021. godini Hrvatska je uspješno zadovoljila fiskalne kriterije ostvarivši proračunski manjak ispod 3% BDP-a i dosljedno ujednačenom dinamikom nastavila smanjivati omjer javnog duga i BDP-a. Treći kriterij odnosi se na stabilnost tečaja kojim je propisano da je država dužna participirati u provođenju tečajnog mehanizma (ERM II) bez značajnih promjena na središnjem tečaju ERM II u periodu od najmanje dvije godine. (Katić, 2022.) Osim toga, kroz to razdoblje

središnji bilateralni tečaj njezine valute ne bi smjeo devalvirati u odnosu na euro. Nakon ulaska u ERM II u srpnju 2020., tečaj između kune i eura bio je vrlo stabilan, blisko usklađen sa središnjim paritetom koji je postavljen na razini 7,53450 kuna za 1 euro. Time je Hrvatska uspješno zadovoljila kriterij stabilnosti tečaja. Posljednji kriterij podrazumijeva da prinos na državne obveznice koje su izdane u nacionalnoj valuti ne smije biti veći od referentne vrijednosti. Ta referentna vrijednost usklađena je s prosječnim prinosom na obveznice triju država članica koje su ostvarile najbolju stabilnost cijena, povišenim za 2 postotna boda. (Katić, 2022.) U razdoblju od svibnja 2021. godine do travnja 2022. godine Hrvatska je zadovoljila kriterij dugoročnih kamatnih stopa. 12-mjesečne prosječne dugoročne kamatne stope na državne obveznice Republike Hrvatske u tom su razdoblju iznosile 0,8%, što je ispod referentne vrijednosti od 2,6%. (HNB, 2022.)

Osim navedenih gospodarskih konvergencijskih kriterija, postoje i pravni kriteriji koji moraju biti zadovoljeni kako bi se osigurala neovisnost središnje banke i njezina implementacija u sustav europskih središnjih banaka, čiji je cilj održavanje stabilnosti cijena. Navedeni kriteriji su ključni za postizanje ekonomske stabilnosti unutar država članica monetarne unije, olakšavajući njihovu sposobnost snalaženja u kriznim situacijama. Nakon financijske krize 2008. Hrvatska je napravila iskorake u poboljšanju svoje gospodarske pozicije, približivši se ispunjavanju zadanih kriterija do 2014. godine. To uključuje smanjenje proračunskog deficita i stabilizaciju javnog duga te pozitivne stope gospodarskog rasta nakon razdoblja smanjene aktivnosti što pridonosi poboljšanju ostalih kriterija koji moraju biti zadovoljeni. (Katić, 2022.) U Strategiji uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj naglašena je preporuka smanjenja prekomjernog proračunskog deficita, pri čemu je važno napomenuti da je postupak za prekomjerni deficit ukinut u lipnju 2017. Pod pretpostavkom nastavka gospodarskog oporavka i poštivanja fiskalnih pravila, očekivalo se da će Hrvatska zadovoljiti kriterij održivosti javnih financija što je moguće vidjeti iz pokazatelja za 2015. godinu kada je dug opće države iznosio 83,8% BDP-a, s planiranim smanjenjem od 1,19% BDP-a za iduću godinu. Dug se smanjivao brže od planiranog, sa smanjenjem od 3,2 postotna boda u 2016. i 2,7 postotnih bodova u 2017., što je navedeno i u izvješću o konvergenciji kojeg su Europska komisija i Europska središnja banka zajednički objavile 1. lipnja 2022. Navedeno izvješće potvrdilo je da Hrvatska zadovoljava sve navedene kriterije te da je ocjenjena vrlo povoljno u izvješću. (Katić, 2022.) Slijedom toga, Hrvatska zadovoljava sve pravne uvjete za konvergenciju, usklađujući svoje nacionalno zakonodavstvo s Ugovorima Europske unije i

Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) i Europske središnje banke (ESB). (Vijeće Europske unije, n.d.)

Europska središnja banka (ESB) i Europska komisija provode redovito ispitivanje, obično svake dvije godine, kako bi procijenile da li države članice koje nisu u europodručju ispunjavaju mastrichtske kriterije te koliko su spremne uvesti euro kao svoju valutu. Svaka od tih institucija objavljuje izvješće o konvergenciji u kojem predstavlja svoje nalaze. Izvješća se podnose Vijeću EU-a radi razmatranja i kao temelj za mogućnost kasnijeg donošenja odluka. (Vijeće Europske unije, n.d.) Konačnu odluku o pristupanju zemlje EU-a eurozoni ima Vijeće EU-a. Odluka se temelji kao što je već rečeno na prijedlogu Europske komisije, a donesena je nakon konzultacija s Europskim parlamentom, kao i rasprava unutar Europskog vijeća. (Vijeće Europske unije, n.d.) Nakon što Vijeće EU-a utvrdi da su zadovoljeni svi propisani kriteriji za uvođenje eura, te nakon što se donese odluka o usvajanju eura u nekoj državi članici u ovom slučaju u Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske donosi posebnu odluku u kojoj će biti objavljen datum kada se uvodi euro kao službena novčana jedinica i kao zakonsko sredstvo plaćanja, zajedno s fiksnim tečajem konverzije na puni broj decimalnih mjesta, razdoblje u kojem će se cijene i drugi novčani iskazi vrijednosti dvojno iskazivati te način primjene te obveze. Time se pokreće provedba aktivnosti regulirana Zakonom o uvođenju eura kao službene valute u RH. (Komljenović & Stipetić, 2022.) Samim time, 1. lipnja 2022. Europska središnja banka (ESB) i Europska komisija objavile su izvješća o konvergenciji kojima informiraju Vijeće EU-a o napretku država članica i njihovom ostvarenju u ispunjavanju kriterija za ulazak u europodručje. Prema dva objavljena izvješća, u odnosu na izvješća objavljena u prijašnjim razdobljima, Hrvatska je zadovoljila sve mastrichtske kriterije i povećala održivost konvergencije te prilagodila svoje nacionalno zakonodavstvo s Ugovorima Europske unije i Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) i Europske središnje banke (ESB). (HNB, 2022.)

2.2. Proces uvođenja eura

Svaka država članica samostalno odlučuje kada će pokrenuti proces uvođenja eura. Što se tiče samog procesa uvođenja eura, važno je naglasiti da to prvenstveno ovisi o sposobnostima same države članice. Ta se sposobnost dokazuje sposobnošću ispunjavanja postavljenih i propisanih kriterija. Osim sposobnosti države članice, proces uvođenja eura ovisi i potpori koje pružaju druge države članice koje su već dio eurozone. (Babić, 2020.) Pružena potpora, koja uključuje

ulazak u tečajni mehanizam ERM II od iznimne je važnosti, posebice tijekom početne faze procesa. Slijedom toga, postupak uvođenja eura prikazan je na temelju četiri koraka.

Prvi korak odnosi se na proces pristupanja tečajnom mehanizmu ERM II. Svaka država članica prije nego što uvede euro mora biti minimalno dvije godine u navedenom mehanizmu. Važno je napomenuti da bi u tom predviđenom vremenskom razdoblju devizni tečaj nacionalne valute trebao ostati relativno stabilan u odnosu na euro. No, uz to jasno je da proces pristupanja tečajnom mehanizmu zahtijeva potporu ostalih država članica i institucija Europske Unije koja ovisi o procjeni gospodarstva države, stupnju konvergencije i makroekonomskoj stabilnosti. Također, potpora ostalih država članica pod utjecajem je i političke volje za daljnjim širenjem monetarne unije. Ukoliko te političke volje ne bude, to može rezultirati odgodom ulaska države u tečajni mehanizam. (Babić, 2020.) Značajne makroekonomske neravnoteže unutar države koja želi ući u monetarnu uniju, također mogu spriječiti i usporiti napredak prema pristupanju monetarnoj uniji. Kada je riječ o Republici Hrvatskoj, navodi se kako je Hrvatska posljednjih godina postigla napredak u smanjenju postojećih makroekonomskih neravnoteža. Međutim, Europska komisija je 2018. godine primijetila da te neravnoteže i dalje postoje na prekomjernim razinama. Iz tog razloga Hrvatska je bila usmjerena na dosljednu provedbu mjera usmjerenih na ublažavanje neravnoteža. (Babić, 2020.) Prije ulaska u tečajni mehanizam ERM II, Republika Hrvatska se obvezala na provedbu konkretnih reformi koje će provoditi u razdoblju do uvođenja eura. Te reforme uključivale su osam mjera u četiri ključna područja: poboljšanje okvira za borbu protiv pranja novca, smanjenje administrativnih i financijskih opterećenja gospodarstva kroz pojednostavljene administrativne postupke i smanjenje neporeznih olakšica, poboljšanje korporativnog upravljanja unutar državnih poduzeća i jačanje nacionalnog stečajnog okvira. U srpnju 2020. godine Hrvatska postaje dio tečajnog mehanizma ERM II. Kada je Hrvatska pristupila ERM II središnji paritet između kune i eura utvrđen je na 7,53450 kuna za jedan euro, uz moguću fluktuaciju od 15% oko središnjeg pariteta. (Katić, 2022.)

Slijedeći korak je ispunjavanje postavljenih kriterija nominalne konvergencije o kojima je bilo riječ u prethodnom potpoglavlju. Ugovorom iz Maastrichta čelnici Europske unije postavili su određene kriterije koji se odnose na nominalnu konvergenciju za ulazak u monetarnu uniju. Ukupno su propisana četiri kriterija koja uključuju stabilnost cijena, održivost javnih financija, stabilnost tečaja i konvergenciju dugoročnih kamatnih stopa.

Slijedeći korak u pristupanju eurozoni je pravna konvergencija. Uvjet za punopravno članstvo u monetarnoj i ekonomskoj uniji zahtijeva usklađeno nacionalno zakonodavstvo. To uključuje usklađivanje statuta nacionalne središnje banke države pristupnice s Ugovorima o Europskoj uniji i njenom funkcioniranju te Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESCB) i Europske središnje banke (ESB). Usklađenost također uključuje osiguranje neovisnosti nacionalne banke, zabrane monetarnog financiranja i povlašten pristup prema javnom sektoru financijskih institucija. Ocjenjuje se i pravna integracija, s naglaskom na neovisnost nacionalne banke kao ključni preduvjet za uspješnu monetarnu politiku i ostvarenje temeljnog cilja, a to je u ovom slučaju osiguranje stabilnosti cijena. Za ocjenu pravne konvergencije nužno je i provođenje svih pravila Europske unije koja su vezana uz integraciju nacionalne središnje banke u Eurosustav. Tijekom pregovora i priprema za pristupanje Europskoj uniji, Republika Hrvatska donijela je novi Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci te je izvršila izmjenu ustavne odredbe o njezinu statutu i položaju. Ovim izmjenama hrvatsko zakonodavstvo uskladilo se sa standardima, ciljevima i zabranom monetarnog financiranja koje je postavila Europska unija. (Babić, 2020.) Povlastica pristupa javnog sektora financijskim institucijama može dovesti do izmjena postojećih zakonskih odredbi. Ključno je istaknuti da važeći pravni okviri moraju biti usklađeni sa zahtjevima pravne konvergencije. Time je Europska komisija 2016. godine na temelju najnovijih izvješća o konvergenciji ocijenila Republiku Hrvatsku i zaključila da je njezino nacionalno zakonodavstvo u potpunosti usklađeno s Ugovorima, tj. s Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) i Europske središnje banke (ESB). (Babić, 2020.)

Zadnji korak u procesu uvođenja eura uključuje dobivanje potvrde od strane institucija Europske unije da su uvjeti potrebni za uvođenje eura ispunjeni na odgovarajući način. Europska komisija snosi odgovornost prilikom ocjene jesu li propisani kriteriji konvergencije uspješno ispunjeni u svom izvješću o konvergenciji. Ispunjavanjem svih postavljenih kriterija država članica pokazuje svoju sposobnost postizanja i održavanja makroekonomske stabilnosti koja je važna za učinkovito funkcioniranje monetarne unije. Ukoliko se utvrdi da je država članica doista ispunila sve kriterije, Europska komisija predlaže Vijeću EU-a da se ukine odstupanje toj državi članici. U roku od najviše šest mjeseci od primitka prijedloga Vijeće EU je dužno odlučiti ispunjava li država uvjete ili ne. (Babić, 2020.) Kada se ustanovi da su sva četiri kriterija ispunjena, Vijeće EU će, u dogovoru s Europskom središnjom bankom, odlučiti o tečaju po kojem će nacionalna valuta zemlje pristupnice biti zamijenjena eurom. (Vijeće Europske unije, n.d.) U srpnju 2022. godine Vijeće EU donijelo je odluku o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Kao rezultat toga, tvrtkama koje su ispunjavale sve

potrebne uvjete bilo je dopušteno dvojno iskazivanje cijena svojih roba i usluga odnosno iskazivanje cijena u obje valute. (HUB, n.d.) No, Zakonom o uvođenju eura nije im bilo dozvoljeno da neopravdano povećavaju cijene. Upravo zbog toga, dvojno iskazivanje cijena predstavlja moćan alat kojim se nastoje smanjiti takve neetične prakse. U suradnji s Koordinacijskim odborom za prilagodbu gospodarstva i zaštitu potrošača, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja izradilo je Etički kodeks koji opisuje očekivano ponašanje poslovnih subjekata. Cilj te inicijative bilo je uspostaviti sigurno okruženje koje osigurava pouzdano i transparentno uvođenje eura. (Tnative, 2023.)

Kako bi se osiguralo adekvatno informiranje o aktivnostima i prilagodbama koje su vezane uz proces zamjene valute, Ministarstvo gospodarstva Republike Hrvatske osnovalo je Koordinacijski odbor za prilagodbu gospodarstva i zaštitu potrošača. Naknadno je objavilo dokument pod nazivom "Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu prelaska s hrvatske kune na euro" s ciljem pružanja potrebnih smjernica gospodarskim subjektima. (MINGOR, 2022.)

Usporedno s tim, počinje i javna kampanja kojom se građane poziva na dobrovoljno polaganje viška gotovine na kunske bankovne račune kako bi se olakšala konverzija kuna u eure i pojasnilo da nema potrebe za konverzijom kuna u eure prije službenog uvođenja eura zato što se to izvršava automatski ukoliko su sredstva na računu. (Ćiraki, Vakanjac, & Lulić, 2023.) Otprilike pet mjeseci prije uvođenja eura Vijeće EU potvrđuje ispunjavanje kriterija, nakon čega počinje dvojno iskazivanje cijena. Pravovremena izrada i predisporuka potrebnih količina hrvatskih eurokovanica bankama, ključan je korak u procesu zamjene gotovog novca. Ovaj korak bankama olakšava kasniju posrednu predopskrbu poslovnih subjekata poput trgovina i restorana te osigurava građanima da sa lakoćom i bez ikakvih poteškoća plaćaju u kovanicama nove novčanice od prvog dana nakon što se uvede euro. (HNB, 2022.) Samim time, četiri mjeseca prije uvođenja, odnosno od 1. rujna 2022. Hrvatska narodna banka počela je opskrbljivati banke novčanicama eura. S 5. rujnom 2022. počelo je dvojno iskazivanje cijena koje će trajati sve do kraja 2023. godine (HUB, n.d.) Nakon toga tri mjeseca prije uvođenja, Hrvatska narodna banka opskrbila ih je i kovanim novcem eura i centima (predopskrba). Kako bi postigla ove ciljeve, Hrvatska narodna banka pripremila je približno 3.700 tona eurokovanica posebno za potrebe predopskrbe banaka kovanim novcem. Dodatno, Hrvatska narodna banka opskrbila je i Finu i Hrvatsku poštu d.d. koje su uz banku mjesec dana prije uvođenja građanima prodavale kovani novac eura i cente u obliku paketa eurokovanica. Od 1.

prosina 2022. građani su za 100 kuna mogli dobiti paketić u vrijednosti od 13,28 eura (kovanica). Također, istoga dana Hrvatska narodna banka objavila je i privremeni nacionalni referentni tečaj (NRS) za euro. Ova će se stopa koristiti za ponovni izračun kamatnih stopa na kredite s promjenjivom kamatnom stopom. (Tnative, 2023.) Banke su bile dužne korisnicima kredita najkasnije do 18. prosinca 2022. poslati obavijest s informacijama o preračunavanju, parametrima, maržama i visini kamatne stope. Ova obavijest također je uključivala, ako je primjenjivo i novi plan otplate denominiran u eurima. Obavijest o konverziji valute dobile su i štediše za svoje depozite. (HUB, n.d.) Prelaskom na euro, fizička zamjena novčanica i kovanica kuna za eure obavljena je u poslovnicama banaka, kao i u Fini i Hrvatskoj pošti d.d., uz odgovarajuće naknade. Prva dva tjedna nakon uvođenja eura, bilo je razdoblje dvojnog optjecaja, tijekom kojeg su obje valute bile prihvaćene kao zakonsko sredstvo plaćanja, odnosno bilo je moguće plaćanje u obje valute. (Ciraki, Vakanjac, & Lulić, 2023.) To je značilo da se pri gotovinskom plaćanju svugdje moglo platiti u kunama, a preostali iznos bio je vraćen u eurima. Time se moglo dati najviše 50 kovanica kuna. Sredstva na bankovnim računima izražena u kunama u cijelosti su se preračunavala u eure, a krediti izraženi u kunama od tog dana nadalje smatrali su se kreditima u eurima. Nakon dvotjednog razdoblja dvostrukog optjecaja, euro postaje jedino zakonsko sredstvo plaćanja u Hrvatskoj, čime plaćanje u kunama više nije bilo moguće. (Katić, 2022.) Za obavljanje navedenih aktivnosti svaki poslovni subjekt morao je slijediti smjernice i upute državnih institucija koje su bile javno dostupne te planirati i organizirati resurse kako bi osigurao nesmetan prijelaz tijekom kratkog razdoblja dvostrukog optjecaja valuta. Presudnu ulogu u premošćivanju tog razdoblja imali su sami građani, jer se za njihov proces bezgotovinske zamjene odvijao automatski. Što se tiče gotovinskih transakcija, građani su trebali samo položiti novac u banku ili izvršiti plaćanja poduzećima, a ostatak gotovine vraćen im je u novoj službenoj valuti, euru. (Ciraki, Vakanjac, & Lulić, 2023.)

No, javile su se i određene procedure nakon uvođenja eura. Šest mjeseci nakon uvođenja, Fina i Hrvatska pošta d.d. prestale su sa pružanjem usluga mijenjanja gotovog novca. Osim toga, banke više ne pružaju besplatne usluge mjenjačnice i umjesto toga imaju pravo naplaćivati naknadu za takve usluge sljedećih šest mjeseci. Istekom tog razdoblja banke više ne nude usluge mjenjačnice, a jedina opcija postaje zamjena novca u HNB-u bez ikakvih naknada. (Katić, 2022.) Novčanice kune moći će se mijenjati bez ikakvog vremenskog ograničenja, za razliku od kovanica kune koje će se moći mijenjati samo do isteka tri godine od dana uvođenja eura, dakle do 1. siječnja 2026. godine. Dvojno iskazivanje cijena završit će kada prođe godina dana nakon prelaska na euro. (HUB, n.d.) Paralelno s uvođenjem eura kao službene valute, u

tijeku je bio i proces odabira i izrade eurokovanica s hrvatskom nacionalnom stranom. Svaka država koja uvodi euro kao svoju valutu ima pravo odabira nekoliko motiva za nacionalnu stranu eurokovanica. Tako se Hrvatska odlučila za pet motiva. Među tim motivima su kuna, geografska karta Hrvatske, Dubrovnik, glagoljica i šahovnica koja se nalazi u pozadini svih motiva. No, prilikom javnog savjetovanja građani su umjesto motiva Dubrovnika odabrali lik Nikole Tesle pa je time on postao peti motiv. (Katić, 2022.)

Slika 1. Dizajn hrvatskih eurokovanica

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/pocetak-proizvodnje-hrvatskih-eurokovanica> (18.07.2023.)

2.3. Troškovi i koristi uvođenja eura

Uvođenje eura kao službene valute odnosno ulazak države u eurozonu vuče za sobom brojne koristi i troškove koji će znatno utjecati na gospodarstvo i ekonomiju države koja ga uvodi.

Ulazak Republike Hrvatske u eurozonu donosi niz koristi kao što su usmjerenost na uklanjanje valutnog rizika unutar gospodarstva, smanjenje troška pri zaduživanju domaćeg sektora, ostvarenje nižih transakcijskih troškova i koristi pristupnih mehanizama financijske pomoći europodručja. (Babić, 2020.)

Naime, ukidanje valutnog rizika usko je povezano s tečajem kune i eura kojem je hrvatsko gospodarstvo izrazito izloženo. Tečajni rizik utječe na sve ekonomske subjekte s neuravnoteženom valutnom strukturom imovine i obveza, kao i neusklađenošću primitaka i izdataka. To predstavlja značajan problem za subjekte čije su devizne obveze veće od njihove devizne imovine, posebice kada ne ostvaruju nikakve devizne primitke u stranoj valuti. No, to implicira nepostojanje troškova vezanih uz mijenjanje kuna u eure ili prikupljanje zarade od tečajnih razlika, što je bankama pridonosilo značajne prihode. Na temelju te osnove subjekti koji intenzivno trguju s europodručjem imat će značajne koristi. Poduzetnici više neće morati kupovati ili prodavati eure prilikom uvoza i izvoza robe. Slično tome, očekuje se da će sektor turizma imati koristi jer posjetitelji iz eurozone više neće morati mijenjati valutu pri dolasku u Hrvatsku, čime će se dodatno ojačati konkurentski položaj hrvatskog turizma. (Marić, 2022.) Ulaskom u eurozonu ekonomske koristi za Republiku Hrvatsku u konačnici postaju veće, posebice ukidanjem valutnog rizika s obzirom na njenu deviznu zaduženost od ukupno 533 milijarde kuna, što predstavlja 127% BDP-a. (Dozan, 2022.)

Što se tiče druge koristi, ona se očituje u smanjenju troškova pri zaduživanju domaćeg sektora. Uvođenjem eura u Republici Hrvatskoj dolazi do konvergencije kamatnih stopa prema razinama promatranim unutar jezgre eurozone čime će se povećati konkurentnost gospodarstva. Važno je napomenuti da na kamatne stope za dugoročne domaće sektore utječu različiti čimbenici, uključujući rizik zajmoprimca, rizik države, različiti regulatorni troškovi, troškovi povezani sa izvorom sredstava i marža koju određuje banka koja je uključena u samu kamatnu stopu. Uvođenje eura zahtijeva fokus na pozitivno djelovanje tih čimbenika, a time i na poboljšanje uvjeta za financijsku pomoć domaćem sektoru. Valja priznati da uvjeti financiranja domaćeg sektora ovise i o kretanjima na međunarodnim financijskim tržištima. Iako se točne razine kamatnih stopa nakon usvajanja ne mogu definitivno odrediti, razumno je očekivati da će biti niže u usporedbi sa scenarijem u kojem Hrvatska zadrži vlastitu valutu. (Babić, 2020.)

U sklopu uvođenja eura, Ministarstvo financija ističe ključni podatak kako ukupni devizni dug u stranoj valuti svih domaćih sektora, uključujući i kunski dug s valutnom klauzulom, iznosi ukupno 522 milijarde kuna, što je 140,6% BDP-a. Time se svaki aspekt domaćeg sektora izlaže valutnom riziku. Naime, država je devizno zadužena 234 milijarde kuna, poduzetnici su devizno zaduženi 203 milijarde kuna, a stanovništvo je devizno zaduženo 64 milijarde kuna.

Posljedično, svaka značajnija deprecijacija kune u odnosu na euro značajno bi povećala teret otplate duga domaćim dužnicima. (Marić, 2022.)

Slijedeća korist je ostvarenje nižih transakcijskih troškova. Naime, uvođenjem eura pojavit će se transakcijski troškovi zamjene kune za euro i obrnuto. Ovi troškovi proizlaze iz ukupne razlike kupovnog odnosno prodajnog tečaja, kao i naknada i provizija banaka prilikom obavljanja konverzije. Na temelju procjena, transakcijski trošak za domaće sektore obično se kreće između 0,1% i 0,3% BDP-a na godišnjoj razini što je u skladu s procjenama uočenim u drugim državama koje su uvele euro. Navedeni iznos donosi potencijalne uštede koje bi domaći nefinancijski sektor mogao ostvariti uvođenjem eura. Dodatno će uslijed navedenih faktora doći do smanjenja prihoda banaka i mjenjačnica. Očekuje se da će doći i do smanjenja naknada i za nacionalna i za prekogranična plaćanja u eurima. Nakon pristupanja Europskoj uniji banke su morale klijentima naplaćivati jednaku naknadu za prekogranične platne transakcije u eurima. Posljedično, kada euro postane zakonsko sredstvo plaćanja u Hrvatskoj, doći će do procesa koji su usmjereni na smanjenje naknada za plaćanja u eurima na razine usporedive sa sadašnjim naknadama za plaćanja u domaćim kunama. Isto tako, naknade povezane s prekograničnim plaćanjima u eurima imat će potencijal za usklađivanje s naknadama povezanim s nacionalnim plaćanjima u eurima. To će rezultirati smanjenjem transakcijskih troškova za subjekte koji sudjeluju u vanjskotrgovinskoj razmjeni s eurozonom. (Babić, 2020.) Procjene utjecaja također pokazuju da će zaduživanje postati povoljnije, s kamatama koje će se približiti onima u državama eurozone. Zaključno, očekuje se da će pozitivni ishodi od uvođenja eura biti dugotrajni, a da će povezani troškovi biti jednokratni. (Marić, 2022.)

Usvajanje zajedničke valute uključuje određene troškove, odnosno javljaju se potencijalni rizici koji su većinom jednokratni te prema svojoj veličini i važnosti prilično niski. (HNB, 2022.) Troškovi povezani s uvođenjem zajedničke valute mogu se kategorizirati u dva glavna aspekta: ekonomske učinke prelaska s kune na euro i druge učinke, uključujući gubitak nacionalne valute kao simbola suvereniteta i nacionalnog identiteta.

Ekonomski učinci obuhvaćaju potencijalni rizik povećanja razine cijena tijekom procesa konverzije. Međutim, građani ne trebaju biti zabrinuti zbog utjecaja uvođenja eura na cijene jer se očekuje da će svako povećanje cijena biti minimalno i da će se dogoditi samo jednom. HNB procjenjuje da bi uvođenje eura potencijalno moglo dovesti do povećanja cijena u Republici Hrvatskoj za približno 0,2 postotna boda.

Jedan od ekonomskih učinaka odnosi se i na postupak gubitka samostalne monetarne politike. U pogledu ekonomskih učinaka, mogu se identificirati dva temeljna problema. Prvi problem veže se za činjenicu da država koja ulazi u eurozonu gubi mogućnost korištenja deviznih tečajeva kao temeljnog alata za povećanje gospodarske konkurentnosti. Drugi problem proizlazi iz potencijalne neusklađenosti zajedničke monetarne politike i specifične faze gospodarskog ciklusa u državi koja pristupa u usporedbi s ostatkom eurozone. Kada je riječ o ograničenjima, ona se prvenstveno odnose na monetarnu i tečajnu politiku. U slučaju manjih gospodarstava, ta ograničenja proizlaze zbog njihove osjetljivosti na međunarodne tokove i posljedičnih izazova povezanih sa zaduživanjem i pozajmljivanjem u stranoj valuti. Za Hrvatsku je trošak gubitka samostalne monetarne politike relativno mali zbog ograničenog prostora za aktivno korištenje monetarne politike u sadašnjem kontekstu. (HNB, 2022.)

Uvođenjem eura kao nove nacionalne valute, ističe se da Republika Hrvatska dolazi do točke u kojoj njezina monetarna tečajna politika više neće služiti dosadašnjoj funkciji. Iz tog razloga Hrvatska narodna banka će se fokusirati na sudjelovanje u provedbi zajedničke monetarne politike, kojom upravlja Europska središnja banka. Time će se Republika Hrvatska odreći nacionalne valute, a s njom i valutnog suvereniteta i nacionalnog identiteta. (Babić, 2020.)

Također, važno je istaknuti i prisutnost jednokratnih troškova koji nastaju tijekom procesa zamjene valute, posebno povezanih s konverzijom neposredno prije i u početnom razdoblju uvođenja eura. Ovi troškovi obuhvaćaju nabavu i izradu novčanica i kovanica eura što predstavlja financijski trošak i za središnju banku i za Ministarstvo financija te distribuciju i povlačenje novčanica i kovanica kuna. Isto tako, postoje i jednokratni troškovi povezani s prilagodbom postojećih IT sustava odnosno postojećih računovodstvenih sustava i sustava izvješćivanja. Uz njih javljaju se i drugi troškovi povezani s prilagodbom bankomata za lakši promet gotovim novcem. (Babić, 2020.)

Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka imaju i posebne jednokratne financijske troškove. Oni se odnose na prijenos sredstava Europskoj središnjoj banci i plaćanja Europskom mehanizmu za stabilnost (ESM), koji pruža financijsku pomoć državama članicama europodručja tijekom financijskih poteškoća. (HNB, 2022.)

Nadalje, jedan od najvećih troškova prilagodbe uvođenju eura u Hrvatskoj imale bi banke, što bi dovelo do trajnog gubitka zarade koji proizlazi iz mjenjačkih poslova i tečajnih razlika jer kuna postaje stvar prošlosti. Ukoliko bi posljedica bio trajniji pad kamata, banke bi to mogle

pokušati kompenzirati povećanjem bankovnih naknada, potencijalno prebacujući dio troškova oko uvođenja eura na građane odnosno klijente banaka kroz više naknade. Utjecaj na tržište rada posebno je izražen za poslovne subjekte ili obrte koji se isključivo bave mjenjačkim poslovima. U 2022. godini 852 poslovna subjekta imalo je sklopljene ugovore s poslovnom bankom, što je uvjet za obavljanje mjenjačkih poslova. Ministarstvo temeljem te brojke predviđa potencijalni gubitak radnih mjesta kod ovlaštenih mjenjača. Predviđeno je da banke dio troškova koji su vezani za uvođenje eura tretiraju kao ulaganje, što će u narednim godinama nakon što se uvede euro biti predmetom amortizacije, kao i da će se utjecaj izgubljenih prihoda od mjenjačkih poslova i povoljnih tečajnih razlika materijalizirati u manjoj mjeri 2022., a značajnije 2023. To bi značilo da trošak prilagodbe neće poslovanje banaka opteretiti samo u jednoj godini. (Marić, 2022.)

3. PROMJENE U FINANCIJSKOJ IMOVINI BANAKA KAO POSLJEDICA UVOĐENJA EURA

3.1. Učinci promjena na kredite

Kredit, izveden iz latinske riječi „creditum“ što znači povjereno ili zajam, odnosi se na novčani dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik kredita u ovom slučaju banka daje dužniku mogućnost korištenja određenog iznosa novčanih sredstava na određeno vrijeme i uz određene uvjete povrata. Koncept kredita obuhvaća širok raspon oblika, uključujući namjenske i nenamjenske oblike kredita poput novčanih kredita, robnih i potrošačkih kredita, financijskih kredita, poslovnih aranžmana s odgodom plaćanja za robu, usluge i izvođenje radova, dužničkih vrijednosnih papira, standby ugovora, otvorenih računa itd. Kredit ima ključnu ulogu u olakšavanju različitih financijskih aktivnosti kao što su premošćivanje tekuće nelikvidnosti, financiranje izvoza, uvoza, potrošnje, ulaganja ili proizvodnje kada postoji nedostatak štednje. Također služi kao značajan alat za gospodarski rast i razvoj. U nedostatku novca, kreditni instrumenti poput čekova, mjenica i drugih pomažu u ublažavanju rizika od pada gospodarstva, nedovoljne potražnje ili ograničene ponude dobara i usluga potrebnih za zadovoljenje potražnje. To je posebno vidljivo u slučaju bankarskih kredita, gdje banke kroz odobravanje kredita stvaraju novac (kreditni ili depozitni), omogućujući zajmoprimcima plaćanje. Odobravanje novčanih i nenovčanih kredita ovisi o pouzdanosti dužnika, koja se procjenjuje na temelju njegove kreditne sposobnosti i spremnosti da vrati kredit u dogovorenom roku, uz plaćanje određene naknade. Kako bi se ublažio rizik potencijalne nemogućnosti dužnika da ispuni svoje obveze prema vjerovniku, kredit često zahtijeva određene oblike kreditnog osiguranja, kao što su jamstva, pravo zaloge pokretnine ili založna prava na nekretninama. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

U širem smislu, vrijedno je napomenuti da su ugovori o bankarskom kreditu u pravilu standardizirani i usklađeni sa zakonskim propisima i internim aktima pojedinih banaka. (Ribić & Vakanjac, 2017.) Banke imaju mogućnost davati kredite i poduzećima i građanima. Međutim, krediti odobreni poduzećima često su znatno veći u odnosu na kredite odobrene građanima. To je prije svega zbog činjenice da veličina kredita utječe na potrebu pomnijeg sagledavanja namjene i korištenja plasiranih sredstava banke, pa se time može reći da je kreditiranje poduzeća složeniji proces od kreditiranja građana. (Čaleta, 2019.)

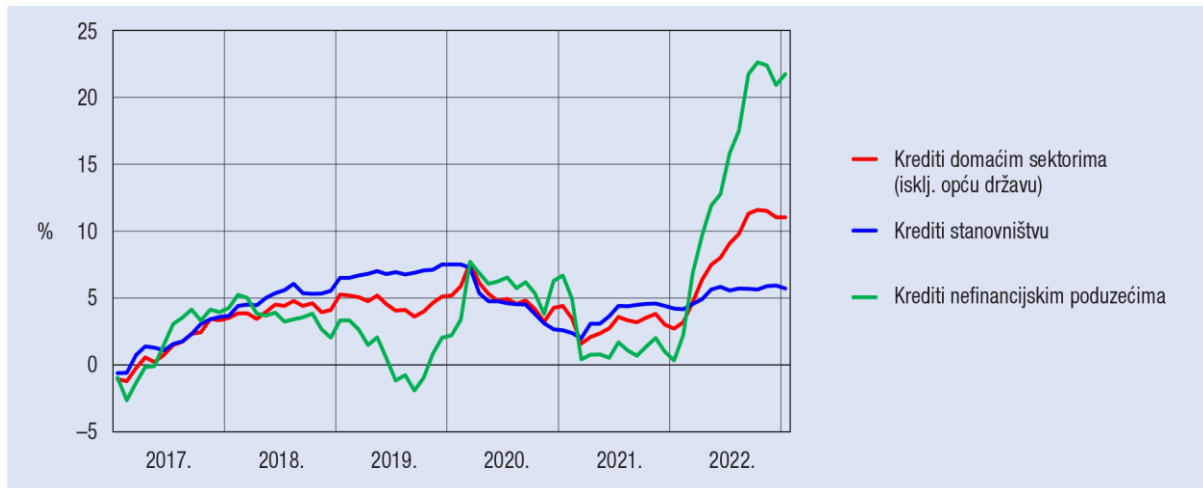
Važno je istaknuti da vremenski rok uvelike utječe na karakteristike kredita. Duži rokovi trajanja kredita povezani su sa visinom kredita i njegovom rizičnosti za banku. Također, duži rokovi trajanja kredita predstavljaju povećani rizik da dužnik neće biti sposoban vratiti kredit. Stoga, kada banke daju kredite, moraju osigurati da krediti uključuju pouzdane komponente osiguranja kako bi se održala zadovoljavajuća kvaliteta imovine. To se radi kako bi se ublažili potencijalni rizici i održala stabilnost kreditnog portfelja. (Gregurek & Vidaković, 2011.)

Početni korak u učinkovitom planiranju i upravljanju kreditom uključuje analizu postojeće ponude kredita, fokusirajući se na ostvarene financijske rezultate kako bi se olakšale usporedbe različitih vrsta kredita, njihovih udjela i promjena u određenom vremenskom okviru. Uspjeh banaka ovisi o učinkovitom korištenju resursa za postizanje planiranih poslovnih rezultata, što zahtijeva postizanje najvećih prihoda i upravljanje rashodima u okviru tržišnih ograničenja kako bi se potaknuo razvoj banke. Različite vrste kredita donose različite visine godišnjih prihoda. (Ćaleta, 2019.) Slijedom toga, može se zaključiti da krediti čine značajnu komponentu imovine banaka. Kada se klijent banke suoči s nedostatkom sredstava na računu, često posegne za podizanjem kredita, a banka davanjem kredita efektivno stvara novac koji klijent može koristiti.

Kako je uvođenje eura utjecalo na promjene u gospodarstvu tako je utjecalo i na kredite. Prije nego što je Hrvatska ušla u eurozonu očekivalo se da će njezin ulazak i uvođenje eura pozitivno utjecati na cijenu novca i kamatne stope, ponajviše jer bi se njenim ulaskom smanjile premije rizika za zemlju, što bi u konačnici rezultiralo poboljšanjem kreditnog rejtinga. Banke su i prije uvođenja eura u svojoj ponudi znale nuditi niže kamatne stope na kredite u eurima u odnosu na one u kunama. No, nakon ulaska u eurozonu, logično je uočiti izostanak kunkskih kredita u ponudi banaka, s obzirom da je fokus sada isključivo na kredite u eurima. Posljedično tome, dužnici više nisu izloženi valutnom riziku, već plaćaju veće kamatne stope na kunske kredite kako bi kompenzirali povećani rizik. Dodatno, smanjenje regulatornih zahtjeva proizašlih iz uvođenja eura, prvenstveno zbog smanjenog valutnog rizika, pridonijelo je relativnom smanjenju kamatnih stopa u ponudama novih kredita. No, važno je napomenuti kako je riječ o relativnom smanjenju kamatnih stopa, što znači da će kamatne stope biti niže u odnosu prema stanju kakvo bi bilo da nije uveden euro. Kod postojećih kredita situacija je drugačija. Ulaskom u eurozonu, za građane s postojećim kreditima ugovorenima uz fiksnu ili promjenjivu kamatnu stopu vezanu uz EURIBOR odluka o refinanciranju svojih obveza ovisit će o tome jesu li uvjeti

financiranja odnosno kamatne stope koje nude banke, povoljnije nego što su ih prije ugovorili. (Pavlović, 2021.)

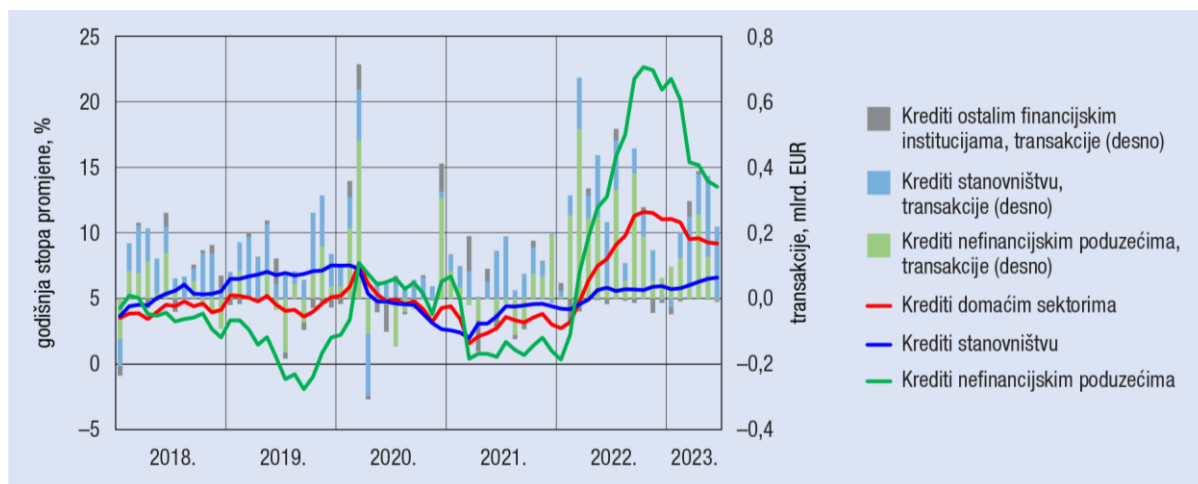
Slika 2. Kretanje kredita u siječnju 2023.

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-siječnju-2023> (26.07.2023.)

Prije ulaska Hrvatske u eurozonu, vidljivo je kako su krediti domaćim sektorima i krediti stanovništvu postupno rasli u razdoblju od 2017. do 2020. godine. Dolaskom pandemije koronavirusa u 2020. godini oni se značajno smanjuju ispod 5% sve do početka 2021. godine. Od sredine 2021. godine pa sve do siječnja 2023. godine vidljiv je njihov nagli porast. Uz to, vidljivo je kako krediti nefinancijskim poduzećima u razdoblju od 2017. do 2022. bilježe značajne oscilacije. U 2019. godini se značajno smanjuju i padaju ispod 0%, dok već početkom 2020. godine bilježe nagli rast preko 7%. U razdoblju od 2020. do 2022. bilježe ponovi pad, da bi početkom 2022. godine zabilježili značajan rast preko 20%. Ulaskom Hrvatske u eurozonu, vidljivo je kako je u siječnju 2023. godine kreditiranje domaćih sektora blago poraslo. Unatoč blagom padu kredita nefinancijskim poduzećima krajem 2022. godine, u siječnju 2023. oni ponovno rastu ponajviše zbog zaduživanja poduzeća iz energetskeg sektora. U kategoriji kredita stanovništvu u siječnju 2023. zabilježeno je blago smanjenje. Stambeni krediti ostali su uglavnom nepromijenjeni, što bi se moglo pripisati značajnom porastu aktivnosti stambenih kredita koji se dogodio u prosincu 2022. Taj je porast vjerojatno potaknut iščekivanjem strožih uvjeta kreditiranja. Uspoređujući godišnje stope rasta, rast kredita odobrenih nefinancijskim poduzećima ubrzao se s 20,9% u prosincu na 21,8% u siječnju, dok se u istom razdoblju rast kredita odobrenih stanovništvu usporio s 5,9% u prosincu na 5,7% u siječnju. (HNB, 2023.)

Slika 3. Kretanje kredita, transakcije i godišnje stope promjene na osnovi transakcija u lipnju 2023.

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-lipnju-2023> (26.07.2023.)

U razdoblju od siječnja do lipnja 2023. godine vidljivo je kako se kreditna aktivnost nastavila povećavati vrlo sličnom dinamikom. Kreditiranje u lipnju nastavilo je rasti na mjesečnoj razini i to za 0,2 mlrd. eura ili 0,6% na osnovi transakcija. Taj je rast prvenstveno potaknut segmentom kreditiranja stanovništva, pri čemu su stambeni krediti unatoč novom krugu državnih subvencija porasli za samo 0,1 mlrd. eura. Gotovinski nenamjenski krediti također su zabilježili usporavanje stope rasta. Smanjenje broja odobrenih stambenih kredita u odnosu na lipanj prošle godine moglo bi se pripisati štrajku službenika u pravosuđu koji je trenutno aktualan. Unutar strukture kreditiranja poduzeća, porast kredita za obrtna sredstva nadomjestio je pad kredita za investicije, sindiciranih kredita i prekoračenja po transakcijskim računima. Posljedično, ukupni iznos kredita poduzećima ostao je gotovo nepromijenjen, kao i kredita ostalim financijskim institucijama. Promatrajući godišnje stope rasta, blago usporavanje bilježe krediti odobreni nefinancijskim poduzećima s 13,9% u svibnju na 13,5% u lipnju, dok se u istom razdoblju rast kredita odobrenih stanovništvu blago ubrzao s 6,5% u svibnju na 6,6% u lipnju, a potaknut je bržim rastom gotovinskih kredita s 5,7% na 6,3% i usporavanjem godišnjeg rasta stambenih kredita s 9,5% na 9,2%. Posljedično tome, gledajući na godišnjoj razini vidljivo je kako je porast ukupnih kredita domaćim sektorima blago usporio s 9,3% u svibnju na 9,2% u lipnju. (HNB, 2023.)

Iako je smanjenje regulatornih zahtjeva koje je omogućilo uvođenje eura zbog smanjenja valutnog rizika pridonijelo relativnom smanjenju kamatnih stopa, već se u srpnju ove godine

očekuje njihovo prvo povećanje za 0,25%. Vrlo brzo nakon toga, u rujnu se očekuje još jedno povećanje za 0,25%. S obzirom na prevladavajuću visoku razinu inflacije, razumno je očekivati daljnje povećanje kamatnih stopa. Tijekom slijedećih 12 do 18 mjeseci, moguće je da bi kamatne stope mogle porasti za 1% do 1,5% u usporedbi s njihovim razinama danas. EURIBOR, koji je u skladu s očekivanim rastom glavnih kamatnih stopa ESB-a, već postupno raste. Primjerice, 6-mjesečni EURIBOR povećao se približno s -0,5% na gotovo 0%. Temeljem toga bi i kamatna stopa vezana za kredite koji koriste EURIBOR kao varijabilni parametar prilikom slijedeće prilagodbe mogla rezultirati porastom za pola ili čak cijeli postotni bod, osobito ako je vezana uz jednogodišnji EURIBOR. Broj i opseg povećanja kamatnih stopa ovisit će o razvoju gospodarske situacije u eurozoni, kao i o geopolitičkoj situaciji i drugim okolnostima koje utječu na opskrbu sirovinama i poluproizvodima. (Gojsilović, 2022.)

3.1.1. Vrste kredita

Kreditni se mogu podijeliti na temelju različitih kriterija: prema predmetu kreditiranja na robne i novčane, prema subjektima na bankarske i komercijalne, prema svrsi na proizvodne i potrošačke, prema namjeni na investicijske kredite i kredite za obrtna sredstva, prema osiguranju na otvorene i pokrivenne i sl. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Najčešća klasifikacija temelji se na dospelju i ekonomskoj funkciji, pri čemu se razlikuju kratkoročni, srednjoročni i dugoročni krediti.

Kratkoročni krediti, s rokom dospelja do jedne godine, koriste se za financiranje tekućih poslovnih aktivnosti, potrošnje ili za rješavanje privremenih nedostataka likvidnosti. Ova kategorija kredita obuhvaća različite vrste kredita, kao što su kontokorentni, eskontni, lombardni, akceptni, rambursni i avalni kredit. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Kontokorentni kredit oblik je kratkoročnog kredita koji se odobrava u korist tekućeg računa klijenta i koji djeluje po načelu kreditne linije kojom se klijent koristi ukoliko on to želi. (Ćaleta, 2019.) Sredstva dobivena odobrenjem ovog kredita klijent može koristiti prema vlastitim potrebama, tj. može sa sredstvima plaćati i prodavati putem izdavanja naloga u iznosima većim nego što uistinu posjeduje na računu. Ovaj kredit odobrava se na maksimalan iznos, no klijent nije dužan iskoristiti ga u potpunosti, odnosno može iskoristiti sredstva u manjem iznosu nego je ugovorio. Kamata se obračunava samo na iskorišteni dio otvorene kreditne linije, a banka može naplatiti proviziju na neiskorišteni dio. Kako je kontokorentni kredit rašireni oblik kratkoročnog kreditiranja, on klijentu omogućuje jednostavnije

premošćenje kratkoročne nelikvidnosti, smanjuje blagajničko poslovanje itd. Posebno su pogodni za otvaranje akreditiva, plaćanje špeditera te kupnju velikih količina robe uz gotovinske popuste. Iako se formalno smatraju kratkoročnim kreditima, u praktičnim poslovnim scenarijima, zbog višekratnog produljenja ugovora, često poprimaju dugoročni značaj. Obično imaju više kamatne stope u usporedbi s drugim vrstama kredita, zbog promjenjivog obujma njegova korištenja, koji banci nameće potrebu za održavanjem veće razine likvidnosti. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Kontokorentni krediti primjenjuju se i kod tekućih računa građana gdje imaju mogućnost prekoračenja, a nazivaju se i krediti po tekućem računu. Od 1. srpnja 2023. banke uvode nova pravila prekoračenja na tekućim računima. Klijentima će biti predstavljeni novi uvjeti poslovanja uz objašnjenje da se prešutna prekoračenja zamjenjuju ugovorima o prekoračenju. Ova promjena je potaknuta zabrinutošću zbog visokih kamata koje su primijenjene na prešutna prekoračenja, jer se smatralo da banke iskorištavaju neinformirane klijente. (Miličić, 2023.) Nakon što su se suočile s višestrukim optužbama za odobravanje prešutnih minusa svojim klijentima koji su bili znatno skuplji od dopuštenog, banke su odlučile potpisati memorandum. Stoga su u srpnju 2022. godine Hrvatska narodna banka, Vlada Republike Hrvatske i trinaest poslovnih banaka potpisale Memorandum o razumijevanju u vezi s prekoračenjem po tekućem računu. Memorandumom je zatraženo da banke svojim potrošačima omoguće prelazak na dopušteno prekoračenje najkasnije do 30. lipnja 2023. No, važno je napomenuti da rok za prijelaz s prešutnog na dopušteno prekoračenje nije zakazan za 30. lipnja 2023., već od tog datuma zapravo počinje gore navedena procedura, koja će trajati sve do 30. lipnja 2024. godine. (HANFA, 2023.) Prema procjeni središnje banke u 2022. godini oko 1,8 milijuna klijenata imalo je prekoračenje po tekućem računu, od čega je 95% bilo prešutno prekoračenje u ukupnom iznosu od 703 milijuna eura. Prema uvjetima navedenima u Memorandumu o razumijevanju u vezi s prekoračenjem po tekućem računu propisuju da su banke dužne potrošačima pružiti mogućnost zamjene cjelokupne vrijednosti prešutnog prekoračenja s dopuštenim prekoračenjem ili njihovom kombinacijom. Ukoliko banka svome klijentu ponudi mogućnost kombinacije, dopušteno prekoračenje trebalo bi iznositi najmanje polovinu postojećeg prešutnog prekoračenja, dok novi iznos prešutno prihvaćenog prekoračenja ne smije biti viši od iznosa prosječnog redovnog mjesečnog priljeva isplaćenog u korist računa potrošača. (HNB, 2022.) Kamatne stope na prešutna i ugovorena prekoračenja već su izjednačene i prosječna kamatna stopa iznosi oko 5,3%. Klijenti će imati rok od devet mjeseci do godinu dana da pristanu na novi aranžman ili će moći izabrati da ostanu pod ugovorom o prešutnom prekoračenju. (Miličić, 2023.)

Eskontni kredit vrsta je kratkoročnog kredita kod kojeg banka na osnovu zaloga mjenice, uz istodobnu naplatu eskonta, tj. kamata, provizije i troškova za usluge, kupuje potraživanje prije njegova dospijeca. Kamate se obračunavaju od dana isplate kredita do dospijeca mjenice. Prilikom eskontiranja mjenice dolazi do promjene dužničko-vjerovničkog odnosa, odnosno kada banka postaje dužnik, budući da robni kredit prelazi u bankarski kredit gdje se potraživanje s kupca prevaljuje na banku. Po dospijecu mjenice, dužnik je obvezan vratiti bankarski kredit, a ukoliko to ne učini, banka ima pravo protestirati mjenicu te ju naplatiti od mjeničnog iznosa. Također, važno je napomenuti kako je mjenični kredit, prema likvidnosti, povoljniji oblik kredita u odnosu na ostale oblike koji se nude na tržištu, budući da se eskontirana mjenica može reeskontirati kod središnje banke ili neke druge poslovne banke. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Lombardni kredit je kratkoročni kredit kod kojeg se pokretnine ili vrijednosni papiri (osim mjenice) daju u zalog banci. Zajmoprimac zadržava vlasništvo nad založenim predmetima, ali ih banka drži do otplate kredita. Predmet lombarda najčešće su pokretne stvari kao što su predmeti od plemenitih kovina, umjetnička djela, vrijednosnice i sl. Založeni predmeti služe kao jamstvo za povrat lombardnog kredita. Ako dužnik ne može vratiti kredit banci, ona ima pravo prodati založene predmete i time naplatiti dug. Lombardni kredit posebno je koristan kada se odobrava uz zalog uskladištene robe, robe u prijevozu ili robe koja je na putu. Time se vlasnicima založene imovine omogućuje pristup potrebnim novčanim sredstvima čak i prije završetka konačne prodaje robe. Lombardni kredit obično se odobrava na relativno kratko vrijeme, u rasponu od nekoliko dana do nekoliko mjeseci. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Akceptni kredit oblik je garantnog kredita kojim banka svoj poslovni ugled stavlja na raspolaganje klijentu. Odobrenjem akceptnog kredita banka umjesto prijenosa sredstava korisniku kredita u iznosu na koji glasi kredit, preuzima odgovornost podmirenja mjeničnog duga ako izdavatelj ne unovči mjenicu o dospijecu. Akceptom mjenice banka postaje glavni mjenični dužnik, što zbog većega boniteta mjenice omogućuje tražitelju bankovnog akcepta lakše dobivanje eskontnoga kredita kod druge domaće ili strane banke, odnosno optjecaj takve mjenice na novčanom tržištu. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Rambursni kredit predstavlja vrstu akceptnog kredita koji banka odobrava uvozniku robe, omogućujući mu da izvrši plaćanje uvezene robe pomoću različitih dokumenata koji se predaju banci. Obično je rambursni kredit povezan s neopozivim dokumentarnim akreditivom. Prema

uvjetima ugovornog sporazuma, uvoznik se obvezuje izvršiti plaćanje putem akcepta kod rambursne banke prema dogovoru s izvoznikom. Izvoznik ima mogućnost eskontirati akceptiranu mjenicu unutar rambursnog kredita, upotrijebiti je za plaćanje ili je prodati na burzi vrijednosnih papira. Akceptiranje mjenice može izvršiti banka uvoznika, banka izvoznika ili neka treća banka. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Avalni kredit oblik je kratkoročnog bankarskog kredita, pri čemu banka u ime svog klijenta izdaje aval (jamstvo) kojim se pokrivaju mjenične obveze do ugovorenog iznosa avalnog kredita. To povećava vrijednost i kvalitetu mjenice, što olakšava njezino eskontiranje. Avalni kredit nije isplatan kredit odnosno ne smatra se klasičnim bankarskim kreditom, već je oblik garantnoga kredita na temelju kojeg banka nudi bezuvjetno i neopozivo jamstvo da će ispuniti obvezu plaćanja mjenice ako to ne učini njen klijent u slučaju neplaćanja mjenice. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Srednjoročni krediti su krediti koje banke odobravaju na rok dospijeca od jedne do pet godina. Takvi krediti ne koriste se kao izvori financijskog kreditiranja, već kao sastavni dio poslovnih aktivnosti poduzeća i služe za financiranje manjih investicija, nabavu trajnih potrošnih dobara i sl. U srednjoročne kredite spadaju namjenski i nenamjenski krediti. Namjenski krediti namijenjeni su za određene namjene odnosno služe za određene svrhe kao što su nabava sirovina, kupnja repro-materijala, stanova, poslovnih zgrada itd. Također namjenski krediti namijenjeni su i za kupnju automobila, odobravanje studentskih kredita i sl. Ove vrste kredita uglavnom karakterizira niža kamatna stopa, duži rokovi otplate i viši iznosi kredita. S druge strane, nenamjenski krediti predstavljaju veće rizike za banke jer postoji ograničen nadzor nad korištenjem sredstava s obzirom na nepostojanje posebnog praćenja njihove namjene. Oni pružaju mogućnost korištenja financijskih sredstava prema potrebama i željama potrošača. Nenamjenske kredite karakterizira viša kamatna stopa, kraći rokovi otplate i niži iznosi kredita. (Gregurek & Vidaković, 2011.) Najnovije statističko priopćenje HNB-a o kamatnim stopama kreditnih institucija za siječanj ove godine ukazuje na opći trend rasta kamatnih stopa za najznačajnije vrste kredita odobrenih stanovništvu i nefinancijskim poduzećima od druge polovice 2022. Što se tiče kredita odobrenih stanovništvu, prema objavi Hrvatske narodne banke u siječnju 2023. godine nenamjenski krediti i ostali krediti u eurima imali su najviše prosječne kamatne stope, dosegnuvši najvišu razinu od siječnja 2019. godine od 5,36%. S druge strane, najniže prosječne kamatne stope imali su namjenski krediti posebice stambeni krediti u eurima od 2,89%. (Thomas, 2023.)

Dugoročni krediti su krediti kojima je rok dospjeća duži od pet godina i uglavnom se koriste za financiranje velikih investicija. Banke ih odobravaju na temelju dugoročnih izvora sredstava. Međutim, zbog produljenih rokova otplate, a to je u pravilu dvadeset i više godina predstavljaju najveći rizik za banku jer je veličina rizika proporcionalna duljini vraćanja kredita. (Ćaleta, 2019.) Kao rezultat toga, njihovo odobrenje obično ovisi o postojanju založnog prava na nekretnini, kao što je hipoteka. Osim toga, često su potrebni i drugi oblici osiguranja kredita, kao što su solidarna jamstva koja uključuju jednu ili više osoba, osiguranje nekretnina od različitih potencijalnih rizika i police osiguranja koje štite korisnike kredita od nesretnih događaja u korist vjerovnika. (Ćaleta, 2019.) Dugoročni krediti dijele se na hipotekarne i investicijske.

Hipotekarni krediti su dugoročni krediti kojima je rok dospjeća od 10-20 godina, a osiguravaju se upisom hipoteke odnosno založnog prava na nekretnini. Hipotekarni vjerovnik, koji može biti banka ili druga specijalizirana financijska institucija, koristi intabulaciju kako bi osigurao povrat kredita. Intabulacija je formalni pravni postupak upisa založnog prava na nekretnini. To omogućuje namirenje nenaplaćenih potraživanja iz vrijednosti založene imovine. Pod predmetom hipoteke podrazumijevaju se stambeni ili poslovni prostori, zgrade, zemljište, skladišta i druge vrste nekretnina nad kojima se upisom u zemljišne knjige stječe založno pravo. Hipotekarni vjerovnici, kada je to potrebno, svoja prava ostvaruju pravnim putem, tražeći izlaganje hipotekarnog zaloga javnoj prodaji odnosno dražbi. Važno je napomenuti kako stjecanje hipoteke ne daje vjerovniku pravo posjeda založene imovine, već založena imovina ostaje dostupna dužniku i dalje se može kupovati i prodavati. Dužnik je pritom dužan održavati i čuvati vrijednost založene nekretnine. S obzirom da je naplata potraživanja osigurana vrijednošću nekretnine, hipotekarni krediti se u pravilu odobravaju u iznosima do 70% procijenjene vrijednosti nekretnine ili njezine tržišne vrijednosti ovisno o banci kreditoru i lokaciji nekretnine koja se koristi kao kolateral za kredit. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Hipotekarni krediti koji su donedavno bili neatraktan proizvod banaka zbog visokih kamatnih stopa, nepovoljnih omjera kredita u odnosu na vrijednost nekretnina te popratnih troškova koji su bili skuplji u usporedbi sa stambenim ili uobičajenim nenamjenskim kreditima u 2023. godini mogli bi postati sve atraktivniji. Osim što se sredstva dobivena ovim kreditima mogu koristiti nenamjenski, ona također služe i za refinanciranje postojećih stambenih i nenamjenskih kredita, produljenje roka otplate, kupnju zemljišta za izgradnju kuće, smanjenje kamatnih stopa zatvaranjem nepovoljnih kredita te u konačnici za postizanje značajno nižih

mjesečnih obveza u usporedbi sa postojećim. Značaj navedenih informacija posebno je relevantan za obrtnike i poduzetnike kojima se često javlja potreba za kupnjom poslovnih prostora, a hipotekarni kredit im pruža mogućnost zadovoljenja potreba po povoljnijim uvjetima u odnosu na poslovni kredit u vidu dužeg roka otplate kredita koji mogu biti čak i do 20 godina te cijena kamatnih stopa i ostalih povezanih troškova. Trenutačno su kamatne stope na hipotekarne kredite povijesno niske u usporedbi s tipičnim stambenim kreditima, s prosječnom redovnom kamatnom stopom od 3,79%, u usporedbi s 3,50% za stambene kredite. Također hipotekarni krediti nude mogućnost kombinirane kamatne stope koja je fiksna u prvom periodu otplate. (Promo, 2023.)

S druge strane investicijski krediti su dugoročni krediti namijenjeni poduzećima koja žele ulagati u proširenje svog poslovanja. Početni zadatak banke je procijeniti isplativost investicije, zajedno s određivanjem uvjeta, vremena i zahtjeva za osiguranjem povezanih s tim. (Ćaleta, 2019.) Unatoč negativnim predviđanjima i lošim prognozama koje smo slušali u posljednje vrijeme HBOR je u 2023. godini zabilježio značajno povećanje kreditne aktivnosti. S obzirom na isto razdoblje 2022. godine ostvareno je povećanje od 65%. Svi pokazatelji govore da je 2023. godina oporavka. U prvih pet mjeseci 2023. HBOR je odobrio gotovo 440 milijuna eura kredita. Također vrlo značajan podatak govori kako je porastao i broj i iznos investicijskih kredita. Trenutno udio investicijskih kredita po broju odobrenja čini čak 80%, dok je u istom razdoblju prošle godine taj udio bio na razini od tek 45%. Povećan je i volumen investicijskih kredita koji sada čine 65% volumena odobrenih sredstava, dok su u istom razdoblju prošle godine činili tek 50%. Unatoč raspravama o recesiji u eurozoni, smatra se da je ulazak Hrvatske u Schengen i europsku monetarnu uniju imao snažne poticajne učinke na gospodarstvo, zbog kojih se može očekivati daljnji nastavak ovakvog pozitivnog trenda gospodarskih ulaganja. (Jankoska Vranić, 2023.)

No, postoje i razne vrste specijaliziranih kredita. U pružanju financijske podrške izvozu postoje tri vrste kredita, a to su kredit kupcu, kredit dobavljača i kredit banke banci. Kredit kupcu uključuje odobravanje kredita od strane poslovne banke ili specijalizirane državne agencije inozemnom kupcu olakšavajući mu financiranje izvoza radi brže naplate domaćem izvozniku. Rok otplate kredita je do 10 godina što zavisi o vrsti usluge ili robe koja se izvozi, a naknada kojom banka obrađuje zahtjev iznosi 0,5% jednokratno na iznos ugovorenog kredita. (HBOR, n.d.) Kredit dobavljača odnosi se na kreditni aranžman u kojem izvoznik izravno kreditira kupca uvoznika na temelju ugovora o isporuci robe s odgodom plaćanja. Trajanje otplate kreće

se od 180 dana do 15 godina, ovisno što je predmet izvoznog ugovora odnosno koja je namjena kredita, a naknada za obradu zahtjeva iznosi 0,5% jednokratno na iznos ugovorenog kredita. (HBOR, n.d.) Kod kredita banke banci domaća banka izvoznika ili državna agencija za financiranje izvoza kreditira inozemnu banku, koja potom doznauje novac izvozniku u ime kupca uvoznika. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

3.1.2. Konverzija kredita

Od 1. siječnja 2023. godine, odnosno od dana uvođenja eura, svi krediti nominirani u kunama i krediti s valutnom klauzulom u eurima smatrat će se kreditima u eurima. Krediti nominirani u kunama automatski će se preračunati u eure po fiksnom tečaju konverzije i time će postati krediti u eurima, dok će krediti koji su ugovoreni uz upotrebu valutne klauzule u eurima ostati i dalje izraženi u eurima bez upotrebe valutne klauzule i u skladu s uvjetima iz važećeg ugovora. Uvođenje eura nije utjecalo na postojeće ugovore u kunama, odnosno na njihovu vrijednost, ponajviše zahvaljujući načelu neprekidnosti ugovora i drugih pravnih instrumenata. To znači da postojeći ugovori za kunske kredite i kredite s valutnom klauzulom u eurima neće zahtijevati izmjene zbog prelaska na euro. Umjesto toga, iznosi u ugovorima koji su iskazani u kunama smatrat će se iznosima u eurima, preračunati po fiksnom tečaju konverzije bez ikakvih troškova za dužnike. U slučaju kredita s unaprijed ugovorenom fiksnom kamatnom stopom, osim konverzije glavnice, neće biti potrebna daljnja prilagođavanja jer će kamatna stopa tijekom čitavog razdoblja otplate ostati nepromijenjena. Nasuprot tome, kod kredita čija je kamatna stopa promjenjiva, a vezana je uz postojeće kunske parametre i koja se sastoji od promjenjivog djela koji se veže za jedan od zakonom propisanih dopuštenih promjenjivih parametara i marže koja je fiksna, kamatna stopa neće se mijenjati te će se na takve kredite primjenjivati eurski parametar koji odgovara i koji je definiran u Zakonu o uvođenju eura. Sukladno odredbama Zakona o potrošačkom kreditiranju, promjenjiva kamatna stopa u pravilu se veže uz parametre kao što su EURIBOR, LIBOR27, nacionalna referentna stopa (NRS) i prinos na trezorske zapise Ministarstva financija. Uvođenje eura zahtijeva iznalaženje prijelaznih rješenja za nacionalnu referentnu stopu (NRS) koja se dosad obračunavala za obje valute. U tom smislu, Zakonom se propisuje da banke nakon prelaska na euro više neće biti u mogućnosti ugovarati nove kredite s kamatnom stopom koja je promjenjiva, a koja bi bila vezana za nacionalnu referentnu stopu (NRS) i prinos na trezorske zapise. Umjesto toga, za novougovorene kredite s promjenjivom kamatnom stopom koristit će se isključivo parametar EURIBOR kao prevladavajuća praksa u svim članicama eurozone. S druge strane, za kredite s promjenjivom kamatnom stopom koji su ugovoreni prije uvođenja eura, a vezani su za

nacionalnu referentnu stopu (NRS) i prinos na trezorske zapise, ugovorni kontinuitet će se održati, uz potencijalnu prilagodbu parametra odnosno njegove visine. Međutim, neće doći do zamjene postojećeg parametra alternativnim parametrom. (Vlada RH, 2020.) Zakon o euru propisuje da ne smije doći do povećanja kamatne stope koju plaćaju građani prilikom usklađivanja promjenjivog parametra. U biti, ako novi promjenjivi parametar premašuje onaj koji se prethodno primjenjivao prije nego što se uveo euro, tada je banka dužna smanjiti svoju fiksnu maržu kako bi osigurala da dužnikova kamatna stopa ostane nepromijenjena. (HNB, 2022.)

Kreditni s promjenjivom kamatnom stopom vezanom uz prinos na trezorske zapise neće zahtijevati posebnu prilagodbu ovog parametra zbog kontinuirane dostupnosti prinosa na trezorske zapise i nakon uvođenja eura. Novim izdanjima trezorskih zapisa promijenit će se samo valuta u kojoj su trezorski zapisi denominirani iz kune u euro. (Vlada RH, 2020.)

3.1.3. Nepovoljni krediti

Nepovoljni krediti često se vežu uz pojam refinanciranja. Refinanciranje, kao što i sami izraz kaže, uključuje zatvaranje jednog kredita drugim, s primarnim ciljem osiguravanja povoljnijih uvjeta kredita. Jedan od primjera refinanciranja uključuje podizanje kredita za podmirenje ranije preuzetih obveza uz nižu kamatnu stopu. Ovim postupkom otplaćuju se i glavnica i kamate čime se učinkovito smanjuje ukupni dug koji smo imali. Otplate starog kredita i sklapanjem novog ugovora o kreditu omogućena je promjena svih uvjeta kredita, uključujući strukturu i način njegove otplate. Prilikom korištenja refinanciranja logično je nepovoljan kredit zamijeniti povoljnim. Razmatranje refinanciranja kredita, što se odnosi na potencijalnu dostupnost ove mogućnosti u budućnosti, trebalo bi započeti u fazi kada se planira zaduživanje. Već u toj fazi trebalo bi razmišljati o suzdržanosti od zaduživanja do maksimalnog limita, odnosno do najveće granice naše kreditne sposobnosti kako bi ostavili mogućnost za kasnije refinanciranje kredita. Refinanciranje kredita je transparentno, prvenstveno usmjereno na pronalaženje bolje (u pravilu povoljnije) opcije na tržištu. Uvođenjem eura kao domaće valute značajno će se smanjiti izloženost valutnom riziku. Povijesno gledano, mnogi su krediti ugovarani u kunama s valutnom klauzulom u nekoj stranoj valuti, jer je značajan dio sredstava banaka bio nominiran u stranoj valuti, a očekuje se i povećanje ponude kredita, što će posljedično dovesti do smanjenja kamatnih stopa za dužnike, a time i do nižih mjesečnih opterećenja u smislu rata ili anuiteta. (Džanović, 2022.)

Može se reći kako je jedna od temeljnih zadaća banaka davanje kredita koji poduzećima omogućuju da ulažu i stvaraju prilike za zapošljavanje, a pojedincima omogućuju kupnju određenih stvari, kao što su primjerice kuća ili automobil. Zaračunavanjem kamata na te kredite banke ostvaruju prihode. Međutim, javlja se rizik da poduzeće ili pojedinac neće moći otplatiti odobreni kredit u ugovorenom roku ili da više od 90 dana nisu plaćene ugovorene rate, što može biti zbog gubitka posla kod pojedinaca ili ako se poduzeće nađe u financijskim poteškoćama. U takvim slučajevima javlja se kredit koji banka klasificira kao „neprihodonosan“. Neprihodonosni krediti predstavljaju stalan trošak za banke i stoga je bitno da ih zbog toga banke nastoje smanjiti i održati na najnižoj mogućoj razini. (ESB, 2021.)

Neprihodonosni krediti nepovoljno utječu na banke na dva načina. Prvo, oni narušavaju profitabilnost banaka dovodeći do gubitaka, a samim time smanjuju i iznos zarađenog novca od kreditnog poslovanja. Kako bi obračunale te gubitke, banke moraju izdvojiti rezervacije, što uključuje izdvajanje novca za pokriće očekivanih gubitaka. Posljedično, taj novac više nije dostupan za odobravanje novih kredita ili rješavanje drugih financijskih problema. Zbog toga se prihodi banaka dodatno smanjuju, što u konačnici slabi njihov financijski položaj. Drugo, ukoliko banke imaju značajan broj neprihodonosnih kredita to otežava njihovu sposobnost kreditiranja poduzeća u potrebnoj veličini za ulaganja i otvaranja novih radnih mjesta. Ako se to dogodi u brojnim bankama i uključi značajne iznose, to bi moglo nepovoljno utjecati na gospodarstvo u cjelini. (ESB, 2021.)

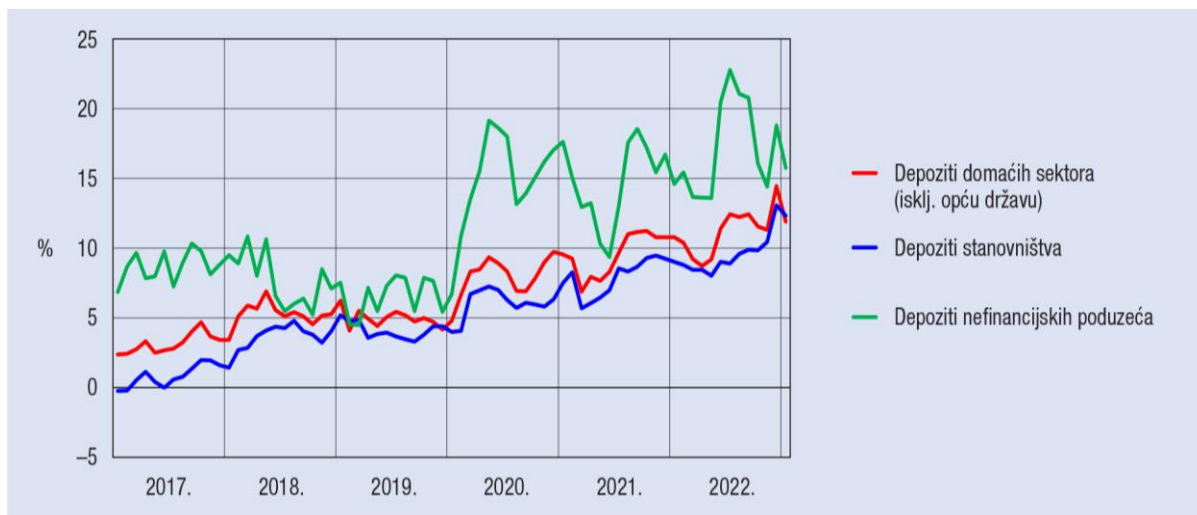
Kako bi se takvi nepovoljni utjecaji smanjili ili izbjegli banke bi prije svega trebale biti oprezne pri odobravanju kredita te bi trebale izbjegavati odobravanje kredita koji nose pretjerani rizik. Umjesto toga, trebale bi primjenjivati pouzdane kriterije za procjenu kreditne sposobnosti dužnika i odobravati kredite samo onima za koje je vjerojatno da će ih moći otplatiti. Uz to, ključno je uspostaviti i odgovarajući sustav praćenja za prepoznavanje ranih znakova financijskih poteškoća kod dužnika, omogućavajući pravovremenu intervenciju. (ESB, 2021.) Uz to jedna od mogućnosti pronalaska rješenja je i mogućnost dogovaranja novih kreditnih uvjeta, poput odobravanja dužeg roka otplate, što bi pojedincima ili poduzećima koji imaju privremene poteškoće omogućilo da opstanu u financijskom smislu i da tako uspiju otplatiti kredit. Druga je mogućnost prodaja neprihodonosnih kredita ulagačima, koji obično traže popust na njihovu vrijednost. Iako ova transakcija može dovesti do gubitka za banku, često je poželjnija od potpunog otpisa koji bi mogao dovesti do još većih gubitaka. Ako nijedan pokušaj

pronalaska rješenja ne uspije, kao što je slučaj kada je dužnik insolventan, banka može zakonskim putem tražiti povrat barem dijela nepodmirenog iznosa. (ESB, 2021.)

3.2. Učinci promjena na depozite

Depozit, izveden iz latinske riječi „depositum“ što znači odloženo, predano na čuvanje, odnosi se na novčana sredstva koja fizičke i pravne osobe polažu u banku ili drugu depozitarnu instituciju na čuvanje. Iako se pojam depozit najčešće odnosi na polaganje novčanih sredstava, vrijedi napomenuti da banke također nude usluge čuvanja i različitih oblika realnih depozita, tzv. depo poslovi. Depoziti predstavljaju ključnu odnosno najvažniju komponentu pasive bilance banaka i služe kao primarni odnosno najvažniji izvor sredstava za financiranje kreditnih i drugih aktivnih poslova banaka. Napredak sustava bezgotovinskog plaćanja osnažio je banke da prilikom odobravanja kredita i otkupa deviznih potraživanja, mogu stvarati novu kupovnu moć koja se knjiži u korist tekućeg ili žiroračuna dužnika. S obzirom da dužnik može koristiti kredit u svrhu plaćanja, tako stvoreni sekundarni ili izvedeni depozit ni po čemu se značajno ne razlikuje od primarnog odnosno stvarno položenog depozita. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Slika 4. Kretanje depozita u siječnju 2023.

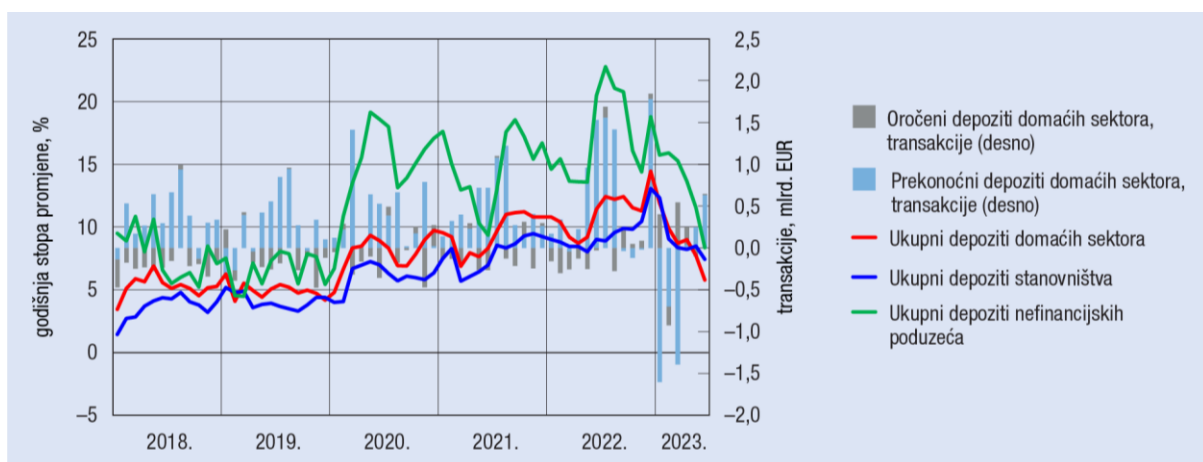

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-sijecnju-2023> (02.08.2023.)

Prije ulaska Hrvatske u eurozonu, vidljivo je kako su depoziti domaćih sektora i depoziti stanovništva postupno rasli u razdoblju od 2017. do 2022. godine. Za vrijeme pandemije koronavirusa od sredine 2020. godine do sredine 2021. godine vidljiva su dva značajna pada, popraćena naglim porastima. Uz to, vidljivo je kako depoziti nefinancijskih poduzeća u

razdoblju od 2017. do 2022. bilježe značajne oscilacije. Početkom 2020. godine oni bilježe nagli rast s 5% na oko 19%, da bi već sredinom 2020. godine pali ispod 15%. Taj trend ponovnog rasta i pada nastavlja se i u 2021. godini gdje početkom 2021. godine depoziti nefinancijskih poduzeća rastu iznad 15% da bi već sredinom 2021. pali ispod 10% te ponovno porasli na oko 18%. Najznačajniji njihov rast zabilježen je sredinom 2022. godine i dosegnuo je oko 23%. Ulaskom Hrvatske u eurozonu situacija se mijenja. Početkom 2023. godine došlo je do smanjenja ukupnih depozita domaćih sektora od 1,2 mlrd. eura ili 2,2% na osnovi transakcija, što se prvenstveno pripisuje padu prekonoćnih depozita koji iznose 1,6 mlrd. eura ili 3,8%. Taj se pad djelomično može pripisati odljevu sredstava uslijed povećanja kamatnih stopa na oročene depozite. Među onima koji su doprinijeli smanjenju prekonoćnih depozita na mjesečnoj razini prednjače poduzeća, a slijede ih osiguravajuća društva i mirovinski fondovi koji su svoja sredstva prebacili na oročene depozite. Isto tako, prekonoćni depoziti stanovništva, koji su kontinuirano rasli od 2016. godine po prvi put prestaju rasti, iako to nije zbog prebacivanja sredstava na oročene depozite koji su ostvarili tek blagi rast. (HNB, 2023.) S druge strane, oročeni depoziti su u siječnju 2023. godine zabilježili rast od 0,4 mlrd. eura ili 3,7% u odnosu na prosinac 2022. Njihov rast su prvenstveno potaknula poduzeća sa stopom rasta od 19,1% mjesečno na osnovi transakcija. Uz to, oročeni depoziti stanovništva zabilježili su tek neznatan porast od 0,04% na mjesečnoj razini. (RBA, 2023.) Uspoređujući stope rasta na godišnjoj razini, uočava se usporavanje rasta depozita nefinancijskih poduzeća s 18,8% u prosincu na 15,8% u siječnju. U istom razdoblju, depoziti stanovništva također su doživjeli usporavanje rasta s 13,1% u prosincu na 12,3% u siječnju. (HNB, 2023.)

Slika 5. Kretanje depozita, transakcije i godišnje stope promjene na osnovi transakcija u lipnju 2023.

Izvor: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-lipnju-2023> (02.08.2023.)

Početak turističke sezone odnosno veći priljevi iz inozemstva pridonijeli su ubrzanju rasta ukupnih depozita domaćih sektora u lipnju u odnosu na prethodne mjesece 2023. te su oni iznosili 0,6 mlrd. eura ili 1,2% na osnovi transakcija. U strukturi ukupnih depozita primjetno je da su prekonoćni depoziti domaćih sektora zabilježili rast, dok su oročeni depoziti ostali relativno nepromijenjeni s obzirom na to da je povećanje oročenih depozita poduzeća bilo podjednako padu oročenih depozita ostalih financijskih institucija i stanovništva. Promatrano po pojedinim sektorima, vidljivo je da je značajan rast prekonoćnih depozita zabilježen kod nefinancijskih poduzeća od 0,4 mlrd. eura i stanovništva od 0,3 mlrd. eura, dok je kod prekonoćnih depozita ostalih financijskih institucija vidljivo smanjenje za 0,1 mlrd. eura. Također, važno je napomenuti da su nefinancijska poduzeća povećala i oročene depozite za 0,3 mlrd. eura, što je gotovo neutralizirano smanjenjem oročenih depozita drugih financijskih institucija i općeg stanovništva koji su smanjeni za 0,2 mlrd. eura, odnosno 0,1 mlrd. eura. Uspoređujući stope rasta na godišnjoj razini, rast depozita nefinancijskih poduzeća i depozita stanovništva nastavlja sa usporavanjem. U međuvremenu, pad depozita drugih financijskih institucija nastavio se značajno produbljivati. (HNB, 2023.) Nadalje, zbog baznog učinka koji proizlazi iz snažnijeg rasta u lipnju prethodne godine, godišnja stopa rasta ukupnih depozita domaćeg sektora usporila je sa 7,7% u svibnju na 5,8% u lipnju na osnovi transakcija. (Blašković, 2023.)

Također važno je napomenuti da će ulaskom u eurozonu doći do smanjenja regulatornih troškova za banke, prvenstveno zbog smanjenja obvezne pričuve s 9% na 1% i ukidanja obveze pokrića deviznih obveza deviznim potraživanjima. Nadalje, važno je naglasiti da su premije osiguranja depozita i dalje relativno više od onih u većini zemalja članica (2,5% prema 0,8%). (Dozan, 2022.)

3.2.1. Vrste depozita

Depozite dijelimo prema ročnosti, gdje se razlikuju depoziti po viđenju i oročeni depoziti. Depoziti po viđenju, poznati i kao depoziti a vista su financijska sredstva koja su svojim vlasnicima uvijek dostupna. Kada banke prikupljaju depozite po viđenju, obvezuju se da će ih isplatiti vlasniku odnosno deponentu na njegov zahtjev odnosno prvi poziv. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Oročeni depoziti su depoziti s unaprijed određenim rokom dospijeca tijekom kojeg se vlasnik odnosno deponent odriče prava pristupa ili podizanja tih sredstava. Ugovor o oročenju moguće

je raskinuti samo u uvjetima navedenim u ugovoru. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Prema podacima HNB-a, ulaskom Hrvatske u eurozonu oročeni depoziti čija je nominalna vrijednost gotovo 12 mlrd. eura, zabilježili su rast početkom 2023. godine od 0,4 mlrd. eura ili 3,7% u odnosu na prosinac 2022. Kao što je već spomenuto, taj su rast uglavnom potaknula poduzeća sa stopom rasta od 19,1% mjesečno, dok su depoziti stanovništva veći tek za 0,04%. Što se tiče godišnje razine, oročeni depoziti smanjili su se za 1,9% u odnosu na -6,5% u prosincu 2022. Isto tako, u odnosu na siječanj 2022. oročeni depoziti poduzeća veći su za 54,3%, dok su oročeni depoziti stanovništva manji za 10,3%. (RBA, 2023.) Nadalje, u veljači ove godine, oročeni depoziti činili su 21,6% ukupnih depozita kod poslovnih banaka. U ožujku se bilježi povećanje oročenih depozita za 0,5 mlrd. eura, pri čemu su ih nefinancijska poduzeća povećala za 0,7 mlrd. eura. Nakon prvog tromjesečja 2023. u kojem se bilježi njihovo smanjenje, ukupni depoziti domaćih sektora rastu u travnju za 0,3 mlrd. eura ili 0,5% od čega se većina tog rasta odnosi na oročene depozite koji bilježe rast od 0,2 mlrd. eura. Uz to, rastu i oročeni depoziti nefinancijskih poduzeća i nebankovnih financijskih institucija, uz vidljivo prelijevanje sredstava s prekonoćnih depozita poduzeća. S druge strane, dolazi do smanjenja oročenih depozita stanovništva zbog puno manjeg porasta kamatnih stopa na njihove oročene depozite. U svibnju se oročeni depoziti blago smanjuju za 0,1 mlrd. eura te bilježe smanjenje svih domaćih sektora, dok u lipnju ostaju relativno nepromijenjeni s obzirom na to da je povećanje oročenih depozita poduzeća bilo podjednako padu oročenih depozita ostalih financijskih institucija i stanovništva.

Kada je riječ o oročenim depozitima važno je napomenuti da je trend rasta prosječnih kamatnih stopa na oročene depozite potaknut prelijevanjem sredstava prekonoćnih depozita na oročene depozite i to najviše kod poduzeća. Prema podacima Hrvatske narodne banke prosječne kamatne stope na oročene depozite nefinancijskih poduzeća u domaćoj valuti rasle su intenzivnije u odnosu na prosječne kamatne stope na oročene depozite stanovništva. Tako je u siječnju 2023. godine, za kratkoročne depozite prosječna kamatna stopa na eurske oročene depozite iznosila 1,29%, dok je za dugoročne depozite iznosila 1,27%, što je predstavljalo povećanje od 1,13 odnosno 1,26 postotnih bodova u odnosu na siječanj prethodne godine. S druge strane, kod oročenih depozita stanovništva nije bilo značajnijih promjena kamatnih stopa na novougovorene oročene depozite. Za kratkoročne depozite prosječne kamatne stope na oročene depozite stanovništva u domaćoj valuti iznosile su 0,14%, dok su za dugoročne depozite iznosile 0,16%. (RBA, 2023.) Ovaj trend rasta prosječnih kamatnih stopa na oročene depozite nastavlja se i tijekom sljedećih pet mjeseci 2023. godine.

Depozitni novac kao posebna kategorija depozita odnosi se na financijska stanja na tekućim, žiro i drugim transakcijskim računima banaka. Njegova funkcija je da služi kao sredstvo prometa i plaćanja, što ga bitno razlikuje od depozita na štednim računima. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

3.2.2. Konverzija depozita

Na dan uvođenja eura odnosno s 1. siječnjem 2023. godine svi su se kunski depoziti kod poslovnih banaka koji su nominirani u kunama automatizmom konvertirali iz kuna u eure prema službenom fiksnom tečaju konverzije od 7,53450 kuna za 1 euro i to bez ikakvih troškova za dužnike. (HNB, 2022.) Pritom su banke imale zadatak da nekoliko tjedana unaprijed obavijeste svoje klijente o svim detaljima konverzije kako ne bi bilo nikakvih nedoumica te su se obvezale da neće nametati nikakve naknade za samu konverziju, prema navedenim rokovima. U postupku konverzije svi iznosi depozita u kunama preračunavaju se u eure primjenom fiksnog tečaja konverzije koji je iskazan u punom brojčanom iznosu, uključujući svih pet decimala, nakon čega je dobiveni iznos zaokružen na dvije decimale. Zakon o euru od dana uvođenja eura određuje eurski parametar koji će se primjenjivati na depozite čije su kamatne stope prvotno bile vezane uz jedan od postojećih kunskih parametara. Samo uvođenje eura kada su svi kunski depoziti postali depoziti u eurima zahtijevalo je pronalaženje adekvatnog prijelaznog rješenja za nacionalnu referentnu stopu (NRS) koja se izračunava za obje valute. (Vlada RH, 2020.)

3.3. Učinci promjena na vrijednosne papire

Vrijednosni papiri su pravni dokumenti, bilo u fizičkom ili elektroničkom obliku, koji ovlaštenim osobama dodjeljuju određena imovinska prava, odnosno na temelju kojih se izdavatelj obvezuje ispuniti određenu imovinsko-pravnu obvezu. (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Drugim riječima, vrijednosni papiri su isprave koje predstavljaju imovinsko pravo čije ostvarenje ovisi o posjedovanju te isprave te se tom ispravom izdavatelj obvezuje ispuniti imovinsko-pravnu obvezu koja je upisana na toj ispravi. (AgramBrokeri, n.d.) Za neke vrijednosne papire zakon propisuje bitne elemente poput oznake vrste vrijednosnog papira, ime i sjedište (prebivalište) izdavatelja, ime ovlaštenog predstavnika ukoliko vrijednosni papir ne glasi na donositelja, sadržaj obveze odnosno prava, mjesto i datum izdavanja vrijednosnog papira, serijski broj vrijednosnog papira te izdavateljev potpis. S obzirom na inkorporirano pravo, vrijednosni papiri mogu se podijeliti na dužničke ili obveznopravne kao što su ček,

mjenica, obveznica ili kreditno pismo, stvarnopravne kao što su skladišnica, teretnica ili založnica te korporacijske kao što su dionice. Jedna od značajki dionica, obveznica i trezorskih zapisa kao vrijednosnih papira je da se njima trguje ne samo na burzama već i na drugim uređenim tržištima na kojima se organizirano vežu ponuda i potražnja. Njihova amortizacija koristi se za otklanjanje posljedica do kojih može doći zbog njihovog gubitka, krađe ili uništenja, s obzirom na povezanost vrijednosnog papira i inkorporiranoga prava. (Hrvatska enciklopedija, 2021.)

Jedan od najvažnijih oblika nekreditnih plasmana je ulaganje banaka u kupnju vrijednosnih papira. Likvidnost, odnosno unovčivost vrijednosnih papira, ima ključnu ulogu u bankarskom poslovanju. Jednako je značajna i mogućnost dobivanja lombardnih kredita na osnovu založenih vrijednosnih papira. Prilikom ulaganja u vrijednosne papire, banke moraju uzeti u obzir čimbenike kao što su likvidnost, sposobnost brze konverzije vrijednosnih papira i sigurnost izdavatelja, a da pritom nema značajnijih gubitaka profitabilnosti. U biti, banke trebaju procijeniti utjecaj čimbenika na svoje poslovanje. Također, prilikom njihovog ulaganja važno je voditi računa i o riziku, a to znači da bi se sigurnost njihovog ulaganja trebala postaviti ispred potencijalne visoke zarade. Baš zbog toga banke često odlučuju ulagati u kratkoročne vrijednosne papire kao što su trezorski zapisi Hrvatske narodne banke ili obveznice za koje jamči Hrvatska. (Gregurek & Vidaković, 2011.) Kada se suoči s višestrukim opcijama vrijednosnih papira, banka će dati prednost onoj za koju procijeni da će u budućnosti donijeti veći prinos. Međutim, ako se pojavi slučaj u kojoj dvije ili više vrijednosnica imaju isti prinos, banka procjenjuje rizik svake vrijednosnice koji je povezan s ostvarivanjem budućih prinosa. Kako bi se smanjila neizvjesnost, banka odabire više vrijednosnica i oblikuje portfelj kombinirajući njihove udjele s ciljem postizanja maksimalne profitabilnosti i najnižeg rizika ulaganja. (Čaleta, 2019.)

Prije ulaska Hrvatske u eurozonu, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) svojom je objavom predočila rezultate analize dostavljenih revidiranih izvještaja društava koji pokazuju da je u 2022. godini udio izdavatelja vrijednosnih papira koji posluju na uređenom tržištu Republike Hrvatske porastao sa 79% na 84% i to sa pozitivnim mišljenjem u odnosu na 2021. godinu. Od ukupnog broja izdavatelja koji su dostavili svoje izvještaje, 76 ih je dobilo pozitivno mišljenje, što čini udio od 84%, dok je ostatak od 14 izdavatelja dobilo modificirano mišljenje što čini preostalih 16%. Analiza je također zabilježila određeno poboljšanje u izraženim mišljenjima u 2022. u odnosu na 2021., pri čemu se broj modificiranih mišljenja

smanjio s 22% na 16%. Naime, revizori su pozitivna mišljenja na dostavljena financijska izvješća dali svim društvima koja su uvrštena na Vodećem tržištu, 88% onih koji su na Službenom tržištu te 75% onih koji su na Redovitom tržištu. Nakon ulaska Hrvatske u eurozonu, prema izvještaju Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFE) od 30. travnja 2023., na uređeno tržište Republike Hrvatske, odnosno na Zagrebačku burzu uvršteni su vrijednosni papiri 95 izdavatelja, a do datuma analize odnosno do 5. srpnja 2023. revidirane godišnje izvještaje za 2023. godinu predalo je 90 izdavatelja odnosno njih 95%. (IUS-INFO, 2023.)

Zbog ne reinvestiranja glavnica dospjelih vrijednosnih papira u cijelosti od strane Eurosustava, umjerenom i predvidljivom dinamikom dolazi do smanjenja portfelja programa kupnje vrijednosnih papira poznatog i kao APP program. U okviru APP programa govori se o mjesečnom smanjenju u prosjeku od 15 mlrd. eura, završno s krajem lipnja 2023. Upravno vijeće donijelo je odluku da više neće provoditi reinvestiranje u sklopu APP programa. Unatoč tome, Upravno vijeće planira ponovno uložiti glavnice dospjelih vrijednosnih papira koji su kupljeni u sklopu hitnog programa kupnje zbog pandemije koji je poznat i pod nazivom PEPP barem do kraja iduće godine. (ESB, 2023.)

3.3.1. Vrste vrijednosnih papira

Postoje različite vrste vrijednosnih papira, no u ovom radu detaljnije će se opisati samo dvije vrste vrijednosnih papira, a to su dionice i obveznice kao jedne od najpoznatijih i najučestalijih vrijednosnih papira u portfelju banaka.

Dionica je vlasnički vrijednosni papir koji svom imatelju u određenom dioničkom društvu daje vlasnička prava, odnosno naznačuje mu posjedovanje određenog udjela u kapitalu dioničkog društva. Po sadržaju prava koje daju vlasnicima razlikuju se dvije vrste dionica, a to su redovne ili obične dionice i povlaštene ili preferencijalne dionice. Redovne dionice svojim vlasnicima (dioničarima) pružaju određena prava kao što su pravo glasa na glavnoj skupštini dioničkog društva, pravo na dividendu i pravo na isplatu dijela ostatka stečajne mase kad se podmire obveze prema vjerovnicima. Za razliku od redovnih dionica povlaštene dionice svojim vlasnicima (dioničarima) ne daju određena prava, pa time vlasnici povlaštenih dionica nemaju pravo glasa na glavnoj skupštini dioničkog društva osim u nekim iznimnim slučajevima, ali imaju pravo na povlaštenu dividendu u novčanom iznosu koji je unaprijed utvrđen ili u postotku od nominalnog iznosa dionica. Ali, u odnosu na vlasnike redovnih dionica, vlasnici

povlaštenih dionica imaju pravo prvenstva kod isplate dividende, pravo prvenstva kod isplate ostatka stečajne mase te mogu upotrijebiti klauzulu konverzije povlaštenih dionica u neke druge vrijednosne papire. (Gulin & Perčević, 2013.) Dionice mogu biti na ime ili na donositelja. Dionice koje glase na ime prenosive su indosamentom ili ustupom (cesijom), dok su dionice koje glase na donositelja prenosive fizičkom predajom (tradicijom). Međutim, ukoliko se isprave o dionicama ne izdaju, tada se one mogu prenijeti samo ustupom (cesijom). (Hrvatska enciklopedija, 2021.) Vrijednost dionice određuje se ponudom i potražnjom, pri čemu se dionicima može trgovati unutar uređenog tržišta ili izvan njega.

Uz redovne i povlaštene dionice, postoje i vlastite (trezorske) dionice. Riječ je o izdanim i plaćenim vlastitim dionicama koje društvo stječe njihovom kupnjom na tržištu kapitala, a koje nisu povučene iz opticaja. Prava iz vlastitih dionica miruju, odnosno vlastite dionice nemaju pravo na dividendu i nemaju pravo glasa ili udjela prilikom likvidacije društva dok god ih društvo drži. Vlastite dionice društvo može stjecati na temelju odluke glavne skupštine i samo u slučaju ako su za njih formirane rezerve iz neto dobiti ili zadržane dobiti u skladu sa statutom društva, ali da pritom ne dođe do smanjenja temeljnog kapitala društva kao ni rezerva koje po zakonu ili po statutu društvo mora imati, ali koje ne smije upotrebljavati za isplate dioničarima. Vlastite dionice se stječu radi utjecaja na tržišnu vrijednost dionica, jer se njima povećava zarada po dionici, smanjuje se porezno opterećenje vlasnika dionica, sprječava se neprijateljsko preuzimanje, restrukturira se vlasništvo te se koriste za realizaciju poslovnih spajanja i pripajanja, ali se ne smiju stjecati kako bi se njima trgovalo. Društvo ima pravo otkupiti vlastite dionice u iznosu do maksimalno 10% temeljnog kapitala društva. (Gulin & Perčević, 2013.)

Početak 2023. na Zagrebačkoj je burzi započeo vrlo pozitivno za investitore. Uzimajući u obzir nove okolnosti, investitori započinju s prilagođavanjem cijena dionica domaćih kompanija koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi. Naime, vodeći indeks Zagrebačke burze, Crobex u siječnju se nalazio na 6,4% većoj razini nego na kraju 2022. godine. Slično tome, blue chip indeks Crobex10, također je zabilježio značajan porast od 6,3% u istom razdoblju. Time se moglo zaključiti kako su bila dovoljna samo dva tjedna u novoj godini da se nadoknade gubici domaćih dionica u prethodnoj godini koju su obilježili visoka inflacija i neizvjesnost uslijed rata u Ukrajini. Sastavnice indeksa Crobex koje su pridonijele snažnom početku 2023. godine prikazane su u tablici u nastavku.

Tablica 1. Sastavnice indeksa Crobex i njihova promjena od početka 2023. godine

Kratica	Izdavatelj	Zadnja (€)	Promjena 2023.	Zadnja 2022. (€)	Težina u indeksu
PODR	Podravka	92,60	10,0%	84,15	11,7%
KOEI	Končar	122,00	6,3%	114,81	10,1%
ERNT	Ericsson Nikola Tesla	239,00	5,6%	226,29	9,6%
HT	HT	24,20	2,7%	23,56	9,5%
RIVP	Valamar Riviera	4,18	3,2%	4,05	9,4%
ADRS2	Adris grupa	52,80	9,3%	48,31	9,3%
ATGR	Atlantic grupa	48,00	5,8%	45,39	9,0%
ZABA	Zagrebačka banka	9,72	13,7%	8,55	7,1%
PLAG	Plava laguna	250,00	-2,9%	257,48	5,0%
HPB	HPB	123,00	12,3%	109,50	4,3%
ATPL	Atlantska plovdba	50,00	1,8%	49,11	3,2%
ADPL	AD Plastik	13,20	25,2%	10,54	2,2%
SPAN	SPAN	38,60	8,5%	35,57	2,2%
INGR	Ingra	2,60	2,4%	2,54	2,0%
LRHC	FTB turizam	157,00	3,8%	151,30	0,4%
JDPL	Jadroplov	9,00	1,2%	8,89	0,3%

Izvor: Zagrebačka burza, FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o.

U tablici je vidljivo kako je najveću promjenu u 2023. godini imao izdavatelj dionice AD Plastik (ADPL) čija je dionica porasla 25%. Razlog takvog značajnog interesa investitora može se pripisati znatnom pojeftinjenju ove dionice proizvođača plastičnih dijelova u automobilskoj industriji u 2022. godini. Također, dionica Zagrebačke banke (ZABA) porasla je skoro 14% u odnosu na kraj 2022. godine te time pokazala veći pozitivan utjecaj na indeks od dionice AD Plastik (ADPL) s obzirom da dionica Zagrebačke banke (ZABA) ima tri puta veću težinu u indeksu Crobex nego AD Plastik (ADPL). Uz dionicu Zagrebačke banke (ZABA) i dionica Hrvatske poštanske banke (HPB) zabilježila je porast od 12,3% u odnosu na kraj prošle godine. Još jedan značajan utjecaj na indeks imao je i rast dionice Podravke (PODR). Zbog benefita novih poslovnih uvjeta od 2023. godine dionica Podravke (PODR) porasla je za 10% s obzirom na kraj 2022. Od 16 navedenih sastavnica rast je zabilježilo njih 15. Jedina dionica koja bilježi

blagi pad od 2,9% je dionica turističke kompanije Plava Laguna (PLAG). (FIMA-VRIJEDNOSNICE, 2023.)

Investitori koji imaju udjele u domaćim turističkim dionicama s nestrpljenjem su čekali dolazak ovogodišnje turističke sezone. Prema dosadašnjim podacima turizam u Hrvatskoj bilježi izuzetan rast, premašujući čak i promet zabilježen tijekom rekordne 2019. godine. Jako dobar znak je i što su vodeće turističke kompanije kao što su Valamar Riviera, Maistra i njezin vlasnik Adris grupa, Plava laguna i Arena Hospitality Group odlučile povećati isplate svojih dividendi u ovoj godini. Tako je Valamar Riviera povećao isplatu svoje dividende s 0,16 na 0,20 eura po dionici što znači dividendni prinos od 4,4% na temelju cijene dionice neposredno prije ostvarenja prava na dividendu. Dioničari Maistre još uvijek čekaju svoju prvu isplatu dividende, no njihov vlasnik Adris grupa predložio je isplatu dividende od 2,35 eura po dionici, što vlasnicima povlaštenih dionica pruža trenutni dividendni prinos od 4%, a vlasnicima redovnih dionica dividendni prinos od 3,5%. Dioničari Plave lagune su uvjerljivo najbolje prošli jer su gotovo udvostručili isplatu svojih dividendi sa 11,19 na 20,29 eura po dionici što predstavlja dividendni prinos od 7%. Arena Hospitality Group, koja prošle godine nije plaćala dividendu, ove godine je isplatila svoje dividende od 0,70 eura po dionici što predstavlja dividendni prinos od 1,9% na temelju cijene dionice neposredno prije ostvarenja prava na dividendu. (FIMA-VRIJEDNOSNICE, 2023.)

Obveznica predstavlja oblik dugoročnog dužničkog vrijednosnog papira, koji vlasniku obveznice daje pravo otkupa određenog dijela glavnice zajedno s obračunatom kamatom unutar definiranog vremenskog okvira. U pravilu se kamata isplaćuje periodično, obično polugodišnje ili godišnje, te predstavlja stalan izvor priljeva sredstava ili ju je moguće pribrojiti glavnici i isplatiti po dospelju. U pravilu ih izdaju država i državne institucije poput Ministarstva financija, Hrvatske narodne banke i Državne agencije za osiguranje štednih uloga. Uz državne institucije, obveznice mogu izdati i dionička društva kao sredstvo osiguranja potrebnih financijskih sredstava za svoje poslovanje, a sve to bez promjene njihove vlasničke strukture. Obveznice su u odnosu na dionice manje rizične i donose umjerene prinose. (HANFA, 2023.) Mogu se prodati na financijskom tržištu prije njezina dospelja. Prodajom obveznice prije roka dospelja moguće je ostvariti kapitalni dobitak ukoliko je obveznica prodana po većoj cijeni od one po kojoj je kupljena ili kapitalni gubitak ukoliko je obveznica prodana po nižoj cijeni od one po kojoj je kupljena. (HANFA, 2023.) Kada govorimo o obveznicama možemo istaknuti

kako se obveznice dijele s obzirom na različite kriterije. U tablici je dan prikaz vrsta obveznica s obzirom na kriterij podjele.

Tablica 2. Vrste obveznica s obzirom na kriterij podjele

Kriterij podjele	Vrste obveznica
Prema modelu novčanih tokova koje nose	kuponske obveznice, obveznice bez kupona, anuitetske obveznice
Prema izdavatelju	državne obveznice, municipalne obveznice, korporacijske obveznice
Prema naznaci imatelja	obveznice na ime, obveznice na donositelja
Prema karakteru naknade (kamate) koju nose svojim imateljima	obveznice s fiksnom kamatnom stopom, obveznice bez kamatne stope, obveznice s varijabilnim kamatama
Prema osiguranju	osigurane obveznice, neosigurane obveznice
Prema opcijama koje obveznice mogu nositi	iskupljive obveznice, opozive obveznice, konvertibilne obveznice, obveznice s punomoćima

Izvor: Gulin, D., Perčević, H. (2013.) Financijsko računovodstvo – izabrane teme. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

U lipnju 2023. godine Ministarstvo financija Republike Hrvatske uspješno je izdalo euroobveznicu na međunarodnom tržištu kapitala u ukupnom nominalnom iznosu od 1,5 mlrd. eura, s rokom dospijeca 2035. godine. U priopćenju objavljenom na službenoj stranici Ministarstva financija objavljeno je da euroobveznica nosi godišnju nominalnu kamatnu stopu od 4,00%, dok ostvareni prinos iznosi 4,047%. Razina interesa za euroobveznicu i konačni uvjeti njezina izdavanja, snažna su potvrda kredibiliteta Hrvatske kao izdavatelja na međunarodnom tržištu te povjerenja investitora u gospodarstvo i javni dug države, a posebice nakon ulaska Hrvatske u eurozonu i Schengen s 1. siječnjem 2023. godine. (FIMA-VRIJEDNOSNICE, 2023.)

Zbog smirivanja energetske krize u Europi i smanjenja rizika dublje recesije te dobrih makroekonomskih pokazatelja i u SAD-u i u Europi, obveznička tržišta su u siječnju 2023. godine reagirala povećanjem prinosa na obveznice, odnosno padom njihovih cijena gdje su

prinosi na desetogodišnje američke i europske obveznice prešli razine od 4,0% i 2,7%. Ovaj trend nastavio se sve do početka ožujka, uz najavu daljnjih dizanja referentnih stopa središnjih banaka i njihovom obvezom da se zadrže na visokim razinama dulje vrijeme. (Kalafatić, 2023.) No, u srpnju ove godine su na obvezničkom tržištu, uz oscilacije, obveznički prinosi većinom bilježili blagi pad, odnosno bilježio se rast cijena obveznica. Prinos do dospijeca na desetogodišnje hrvatske državne obveznice pao je s otprilike 3,9% na 3,8%.

3.3.2. Konverzija vrijednosnih papira

Uvođenje eura podrazumijevalo je i konverziju vrijednosnih papira, u ovom slučaju dionica i obveznica kao i svih ostalih instrumenata tržišta kapitala. Prilikom konverzije hrvatskih kuna u eure primijenjen je fiksni tečaj konverzije od 7,53450 kuna za 1 euro. Tek nakon što se vrijednost dionica, obveznica ili nekog drugog vrijednosnog papira preračunala u eure, zaokružuje se na najbliži cent, odnosno cijeli euro. Odluku o preračunavanju nominalne vrijednosti vrijednosnih papira donosi izdavatelj vrijednosnog papira koji odluku ne može donijeti prije dana kada Vijeće EU-a uspostavi fiksni tečaj konverzije, obično oko šest mjeseci prije uvođenja eura. Međutim, ta odluka stupa na snagu tek službenim uvođenjem eura. U roku od godinu dana od dana uvođenja eura izdavatelji vrijednosnih papira dužni su izvršiti konverziju nominalne vrijednosti izdanih vrijednosnih papira. Način preračunavanja nominalne vrijednosti dionica razlikuje se ovisno o tome je li riječ o dioničkom društvu ili o društvu s ograničenom odgovornošću. Dionička društva zaokružuju nominalne i tržišne vrijednosti dionica na dvije decimale, odnosno na najbliži cent, dok ih društva s ograničenom odgovornošću zaokružuju na cijeli euro. Ova razlika u načinu preračunavanja ima za cilj održavanje osjetljive ravnoteže u vlasničkoj strukturi dioničkih društava tijekom konverzije dionica kako bi se zaštitili interesi malih dioničara. Isto tako će i vrijednost obveznica i drugih instrumenata nakon preračunavanja iz kuna u eure biti zaokružena na dvije decimale. Ako izdavatelj obveznice ne uspije izvršiti konverziju nominalne vrijednosti do dana uvođenja eura, iznos u kunama smatrat će se iznosom u eurima preračunatim po fiksnom tečaju. Sva plaćanja povezana s tim instrumentima, kao što su primjerice otplata glavnice ili kamata koja dospijevaju na dan uvođenja eura ili nakon toga izvršavat će se isključivo u eurima, bez obzira je li nominalna vrijednost vrijednosnog papira izražena u kunama ili eurima. (Vlada RH, 2020.)

4. ANALIZA FINANCIJSKE IMOVINE PRIJE I NAKON UVOĐENJA EURA NA PRIMJERU DVIJE BANKE

4.1. Zagrebačka banka

Zagrebačka banka vodeća je banka u Hrvatskoj s najvećim brojem bankomata i poslovnica. Već godinama posluje s uspješnim poslovnim rezultatima te nudi kvalitetne proizvode i usluge. Osnovana je 1914. godine pod nazivom Gradska Štedionica, da bi od 1977. godine poslovala pod sadašnjim nazivom Zagrebačka banka. 1989. godine pretvara se u dioničko društvo, a 2002. godine postaje članica UniCredita, paneuropske komercijalne banke. Nudi svoje usluge 60 000 klijenata te više od 1,1 milijuna građana. (Zagrebačka banka, n.d.)

Zagrebačka banka, kao i sve ostale banke kroz cijelu se 2022. godinu pripremala za proces uvođenja eura. Proces uvođenja eura predstavljao je jedan od najvećih izazova s kojim su se banke u Hrvatskoj ikada susrele. U Zagrebačkoj banci intenzivno se radilo na pripremi i nadogradnji sustava kako bi prelazak s kune na euro bio što lakši i jednostavniji za sve klijente te banke. Zagrebačka banka ovom je projektu dala veliki prioritet te je odvojila velike financijske, ljudske i tehničke resurse, kako bi osigurala da svi građani i tvrtke mogu sa lakoćom raspolagati svojim likvidnim sredstvima u eurima, te kako bi platni promet mogao nesmetano funkcionirati u novoj valuti. (Zagrebačka banka, 2023.)

Sve obavijesti i bitne informacije o uvođenju eura klijenti su mogli potražiti na internetskim stranicama Zagrebačke banke koje su bile dostupne u svakom trenutku. Nakon odluke Vijeća EU-a 22. srpnja 2022. godine o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, počinje intenzivnija priprema prije samog uvođenja. Svaka banka, pa tako i Zagrebačka uvela je postupak posredne predopskrbe gotovim novcem eura u kojem ona od 2. studenog 2022. do 1. siječnja 2023. opskrbljuje zainteresirane klijente poslovne subjekte gotovim novcem eura nakon što s klijentom sklopi ugovor o posrednoj predopskrbi. Prije sklapanja ugovora o posrednoj predopskrbi klijenti su trebali dogovoriti s nadležnim voditeljem poslovnog odnosa točan datum preuzimanja gotovog novca eura. Uslugu posredne predopskrbe banka je mogla pružiti samo onim poslovnim subjektima koji su klijenti banke i za koje je provedena dubinska analiza koja je propisana za reguliranje mjera kojima se sprječava pranje novca i financiranje terorizma. Uz posrednu predopkrbu, Zagrebačka banka uvela je i postupak pojednostavljene posredne predopskrbe u kojem je od 27. prosinca 2022. do 1. siječnja 2023. opskrbljivala

gotovim novcem eura isključivo mikro poslovne subjekte sa iznosom ne većim od 10 000 eura, ali tek nakon potpisivanja Izjave o pojednostavljenoj posrednoj predopskrbi. Također, banka je uz ta dva postupka uvela i postupak opskrbe početnim paketima eurokovanica kojim je od 1. prosinca 2022. do 1. siječnja 2023. opskrbljivala zainteresirane klijente poslovne subjekte standardiziranim početnim paketima eurokovanica koji su sadržavali točno određenu količinu različitih apoenata eurokovanica u unaprijed određenoj vrijednosti od 145,50 eura. Nakon uvođenja eura, u razdoblju dvojnog optjecaja gotovog novca odnosno od 1.1. – 14.1.2023. klijenti poslovni subjekti koji posluju s gotovim novcem, a koji su imali potrebu za posrednom predopskrbom gotovim novcem eura morali su svojim kupcima u pravilu vraćati gotov novac eura, dok su kupci u tom razdoblju smjeli plaćati i gotovim novcem kuna. (Zagrebačka banka, n.d.)

Nakon ulaska Hrvatske u eurozonu i uvođenjem eura, Zagrebačka banka svojim je klijentima ponudila nove uvjete kredita, a samim time i brz i jednostavan prelazak s prešutnog na dopušteno prekoračenje bez ikakvih naknada. Rok za prelazak s prešutnog na dopušteno prekoračenje je godinu dana, a najkasnije do 30. lipnja 2024. godine. Klijentima banke prelazak je omogućen bez dolaska u poslovnicu, putem aplikacije m-zaba. Ukoliko klijenti nemaju mobilno bankarstvo (m-zabu) moguć je dolazak u poslovnicu. Informaciju o prelasku Zagrebačka banka svojim je klijentima dostavila putem pisanih ponuda. Klijenti su imali mogućnost izvršiti ovaj prijelaz od 30. lipnja 2023. do 30. lipnja 2024. U slučaju da klijenti ne ugovore dopušteno prekoračenje, banka se obvezala da će ih o tome obavijestiti najkasnije mjesec dana prije isteka roka za prestanak prešutnog prekoračenja i omogućiti im otplatu iskorištenog iznosa prešutnog prekoračenja na 12 jednakih rata. Ovaj prijelaz s prešutnog na dopušteno prekoračenje svim klijentima nudi pogodnosti samostalnog upravljanja prekoračenjem, uz pogodnost praćenja promjena putem mobilnog bankarstva (m-zabe). (Zagrebačka banka, 2023.)

Krajem veljače 2023., točnije 24. veljače 2023., Nadzorni i Upravni odbor Zagrebačke banke, na temelju dokumenta koji je Zagrebačka banka objavila na Zagrebačkoj burzi, dali su prijedlog raspodjele dobiti. Konačna odluka o ovom prijedlogu trebala bi biti donesena 5. travnja na Glavnoj skupštini dioničara. Na temelju dobivenih informacija, predlaže se da bi se 0,74 eura po dionici isplatilo iz neto dobiti banke u 2022. godini uz stopu isplate od 100%, što predstavlja dividendi prinos od 7,14%. Uz to, banka namjerava isplatiti 0,95 eura po dionici iz svoje zadržane dobiti, što predstavlja dividendni prinos od 9,13%. To znači, da će od ukupne

zadržane dobiti banke od 824,2 milijuna eura biti isplaćeno 304,2 milijuna eura, što predstavlja omjer isplate od 36,9%. Ukoliko prijedlog dobije odobrenje, sve zajedno dalo bi dividendni prinos od 16,3% što bi predstavljalo jedan od najvećih trenutno dostupnih dividendnih prinosa na bilo koju dionicu. Kao posljedica vijesti o prijedlogu dividende, cijena dionice Zagrebačke banke porasla je na 11,85 eura ili 13,9%. Zagrebačka banka također je i objavila obavijest kako namjerava pokrenuti program otkupa dionica. Banka do kraja godine planira otkupiti 120.000 dionica s tržišta u maksimalnoj vrijednosti od 1,3 milijuna eura, ali uz određene uvjete. U otkup dionica banka će krenuti tek nakon što dobi traženo odobrenje od Glavne skupštine dioničara. (SEEbiz, 2023.)

4.1.1. Financijska imovina i stanje prije uvođenja eura

U ovom potpoglavlju prikazat će se financijska imovina Zagrebačke banke i njezino stanje prije uvođenja eura. Za prikaz će se uzeti horizontalna analiza kako bi se temeljem promjena iz financijskih izvještaja, u ovom slučaju iz izvještaja o financijskom položaju zaključilo koliko je uspješno poslovanje promatrane banke prije uvođenja eura. Kao referentno razdoblje za provođenje analize uzet će se prvi kvartal 2022. godine.

Tablica 3. Horizontalna analiza bilance Zagrebačke banke za prvi kvartal 2022. godine u kunama

	Zadnji dan 2021. godine	Prvi kvartal 2022. godine	Relativna razlika %
Imovina			
Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju	38.699.791.090	39.882.216.114	3,06%
Novac u blagajni	3.722.070.266	4.221.271.071	13,41%
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	32.867.317.762	33.970.814.734	3,36%
Ostali depoziti po viđenju	2.110.403.062	1.690.130.309	-19,91%
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	1.045.601.718	1.199.620.807	14,73%
Izvedenice	1.029.292.955	1.190.326.481	15,65%
Vlasnički instrumenti	7.917.913	9.127.068	15,27%
Dužnički vrijednosni papiri	8.390.850	167.258	-98,01%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	286.272.936	289.216.879	1,03%
Vlasnički instrumenti	283.647.241	285.297.516	0,58%
Dužnički vrijednosni papiri	47.694	48.072	0,79%
Kredit i predujmovi	2.578.001	3.871.291	50,17%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%

Kredit i predjumovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	12.850.183.897	12.749.423.051	-0,78%
Vlasnički instrumenti	5.397.922	5.372.283	-0,47%
Dužnički vrijednosni papiri	12.844.785.975	12.744.050.768	-0,78%
Kredit i predjumovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po amortiziranom trošku	101.464.849.725	103.142.125.403	1,65%
Dužnički vrijednosni papiri	3.498.085.835	4.380.156.477	25,22%
Kredit i predjumovi	97.966.763.890	98.761.968.926	0,81%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	46.774.996	195.143.626	317,20%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	86.465.286	99.384.699	1,49%
Materijalna imovina	2.072.421.618	2.085.260.622	0,62%
Nematerijalna imovina	456.829.606	452.716.392	-0,90%
Porezna imovina	633.919.884	573.689.772	-9,50%
Ostala imovina	323.339.748	241.476.220	-25,32%
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	534.740.071	0	-100,00%
UKUPNO IMOVINA	158.501.190.575	160.910.273.585	1,52%
Obveze			
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	868.089.723	1.024.274.823	18,00%
Izvedenice	868.089.723	1.024.274.823	18,00%
Kratke pozicije	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	88.472	12.094	-86,33%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	88.472	12.094	-86,33%
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	132.927.017.419	134.920.332.405	1,50%
Depoziti	132.412.695.576	134.431.833.001	1,52%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	514.321.843	488.499.404	-5,02%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	26.689.343	219.167.149	721,18%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	-27.910.807	-179.752.021	0,00%
Rezerviranja	1.481.666.564	1.482.583.486	0,06%
Porezne obveze	8.041.698	2.769.253	-65,56%
Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev	0	0	0,00%
Ostale obveze	1.454.123.049	1.731.183.499	19,05%
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	438.442.101	0	-100,00%
UKUPNO OBVEZE	137.176.247.562	139.200.570.688	1,48%

Kapital			
Kapital	6.404.839.100	6.404.839.100	0,00%
Premija na dionice	3.502.290.565	3.502.290.565	0,00%
Ostali izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0	0	0,00%
Druge stavke kapitala	9.300.094	9.300.094	0,00%
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	484.781.981	234.371.430	-51,65%
Zadržana dobit	8.947.258.028	10.450.052.300	16,80%
Revalorizacijske rezerve	0	0	0,00%
Ostale rezerve	460.923.204	460.923.204	0,00%
(-) Trezorske dionice	-2.081.023	-2.081.023	0,00%
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	1.496.269.158	628.146.456	-58,02%
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0	0	0,00%
Manjinski udjeli (nekontrolirajući udjeli)	21.361.906	21.860.771	2,34%
UKUPNO KAPITAL	21.324.943.013	21.709.702.897	1,80%
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	158.501.190.575	160.910.273.585	1,52%

Izvor: izrada autora na temelju financijskog izvještaja Zagrebačke banke

U tablici su prikazane promjene stavaka bilance u prvom kvartalu 2022. godine u kunama u usporedbi sa zadnjim danom prethodne godine te njihova relativna razlika prikazana u postotcima. Promatrajući aktivu, najveća promjena vidljiva je kod stavke izvedenice – računovodstvo zaštite koja bilježi rast od 317,20%. Također, treba izdvojiti i stavku krediti i predujmovi sa kojima se ne trguje koja bilježi značajan rast od 50,17% u promatranom razdoblju. Niti jedna druga stavka ne bilježi tako značajan porast. Vlasnički instrumenti i dužnički vrijednosni papiri sa kojima se ne trguje bilježe neprimjetan porast od 0,58% i 0,79%. Što se tiče smanjenja, najveći pad bilježi stavka dužnički vrijednosni papiri koji se drže radi trgovanja i to za 98%. Promatrajući pasivu, najveća promjena vidljiva je kao i u aktivu kod stavke izvedenice – računovodstvo zaštite koja bilježi rast od 721,18%. Stavke kapital, premija na dionice, druge stavke kapitala, ostale rezerve i trezorske dionice ostaju nepromijenjene. Najveće smanjenje u promatranom razdoblju bilježi stavka ostale financijske obveze sa smanjenjem od 86,33%. Ukupna aktiva i ukupna pasiva bilježe povećanje od 1,52% u prvom kvartalu 2022. godine u odnosu na zadnji dan 2021. godine.

4.1.2. Financijska imovina i stanje nakon uvođenja eura

U odnosu na prethodno potpoglavlje u ovom potpoglavlju prikazat će se financijska imovina Zagrebačke banke i njezino stanje nakon uvođenja eura. Za prikaz će se uzeti horizontalna analiza kako bi se temeljem promjena iz financijskih izvještaja, u ovom slučaju iz izvještaja o financijskom položaju zaključilo koliko je uspješno poslovanje promatrane banke u prvom

kvartalu 2023. nakon uvođenja eura. Kao referentno razdoblje za provođenje analize uzet će se prvi kvartal 2023. godine.

Tablica 4. Horizontalna analiza bilance Zagrebačke banke za prvi kvartal 2023. godine u eurima

	Zadnji dan 2022. godine	Prvi kvartal 2023. godine	Relativna razlika %
Imovina			
Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju	7.151.565.757	6.702.951.979	-6,27%
Novac u blagajni	636.091.984	517.311.251	-18,67%
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	6.318.293.452	6.041.639.852	-4,38%
Ostali depoziti po viđenju	197.180.321	144.000.876	-26,97%
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	195.132.851	135.772.319	-30,42%
Izvedenice	194.392.057	133.736.701	-31,20%
Vlasnički instrumenti	740.794	774.299	4,52%
Dužnički vrijednosni papiri	0	1.261.319	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	16.256.147	17.229.715	5,99%
Vlasnički instrumenti	16.249.802	17.223.370	5,99%
Dužnički vrijednosni papiri	6.345	6.345	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	996.030.183	1.008.223.943	-0,78%
Vlasnički instrumenti	792.234	801.231	1,14%
Dužnički vrijednosni papiri	995.237.949	1.007.422.712	1,22%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po amortiziranom trošku	14.691.701.215	14.496.646.114	-1,33%
Dužnički vrijednosni papiri	1.194.200.034	1.317.112.525	10,29%
Kredit i predujmovi	13.497.501.181	13.179.533.589	-2,36%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	69.573.572	66.916.382	-3,82%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	11.370.973	19.936.998	75,33%
Materijalna imovina	282.451.331	279.081.196	-1,19%
Nematerijalna imovina	64.022.449	59.553.826	-7,01%
Porezna imovina	101.524.978	90.053.841	-11,30%
Ostala imovina	64.647.670	54.623.612	-15,51%
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	15.683.667	0	-100,00%
UKUPNO IMOVINA	23.659.960.793	22.930.989.925	-3,08%

Obveze			
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	183.464.006	127.993.278	-30,24%
Izvedenice	183.464.006	127.993.278	-30,24%
Kratke pozicije	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	13.428	0	-100,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	13.428	0	-100,00%
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	20.219.839.246	19.385.913.553	-4,12%
Depoziti	19.994.548.585	19.159.145.143	-4,17%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	150.881.812	151.001.542	0,08%
Ostale financijske obveze	74.408.849	75.766.868	1,83%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	133.990.327	123.790.715	-7,61%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	-58.387.031	-53.994.694	-7,52%
Rezerviranja	238.068.893	239.363.750	0,54%
Porezne obveze	35.817.405	37.786.341	550,00%
Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev	0	0	0,00%
Ostale obveze	222.168.575	263.566.659	18,63%
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0	0	0,00%
UKUPNO OBVEZE	20.974.974.849	20.124.419.602	-4,06%
Kapital			
Kapital	850.068.233	850.068.233	0,00%
Premija na dionice	464.830.387	464.830.388	0,00%
Ostali izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0	0	0,00%
Druge stavke kapitala	1.297.226	1.297.226	0,00%
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	-65.073.464	-62.607.733	-3,79%
Zadržana dobit	1.122.196.566	1.370.516.926	22,13%
Revalorizacijske rezerve	0	0	0,00%
Ostale rezerve	61.175.022	61.175.022	0,00%
(-) Trezorske dionice	-220.425	-805.750	265,54%
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	247.904.755	119.157.738	-51,93%
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0	0	0,00%
Manjinski udjeli (nekontrolirajući udjeli)	2.807.642	2.938.273	4,65%
UKUPNO KAPITAL	2.684.985.942	2.806.570.323	4,53%
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	23.659.960.791	22.930.989.925	-3,08%

Izvor: izrada autora na temelju financijskog izvještaja Zagrebačke banke

U tablici su prikazane promjene stavaka bilance u prvom kvartalu 2023. godine u eurima u usporedbi sa zadnjim danom prethodne godine te njihova relativna razlika prikazana u

postotcima. Promatrajući aktivu, najveća promjena u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na zadnji dan prethodne godine vidljiva je kod stavke ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva koja bilježi rast od 75,33%. Niti jedna druga stavka ne bilježi tako značajan porast jer je većina stavki u padu. Što se tiče smanjenja, najveći pad bilježe stavke ostali depoziti po viđenju i izvedenice koje se drže radi trgovanja sa padom od 26,97% i 31,20%. Promatrajući pasivu, najveća promjena vidljiva je kod stavke porezne obveze sa porastom od 550,00%. Druga najveća promjena vidljiva je kod stavke trezorske dionice koja bilježi rast od 265,54%. Izdani dužnički vrijednosni papiri bilježe neprimjetan porast od 0,08%. Stavke kapital, premija na dionice, druge stavke kapitala i ostale rezerve ostaju nepromijenjene. Najveće smanjenje u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na zadnji dan prethodne godine bilježi stavka ostale financijske obveze sa smanjenjem od 100,00%. Ukupna aktiva i ukupna pasiva bilježe smanjenje od 3,08% u prvom kvartalu 2023. godine.

4.2. Hrvatska poštanska banka

Hrvatska poštanska banka (HPB) osnovana je u listopadu 1991. godine kao ulaganje Hrvatske pošte. U 30 godina svoga poslovanja ostala je jedina banka koja u hrvatskom vlasništvu ima tržišni udio veći od 1%. 2015. godine banka je pretežno dokapitalizirana od strane privatnih dioničara, na temelju čega je provedena reorganizacija banke koja je rezultirala odličnim periodom za njeno poslovanje. Tijekom 2019. godine pripaja Jadransku banku i HPB Stambenu štedionicu, a 2023. godine pripaja Novu hrvatsku banku, nekadašnji Sberbank. Pripajanjem Nove hrvatske banke, Hrvatska poštanska banka nastavlja svoj razvoj i izgradnju snažne i moderne banke. (HPB, n.d.) Uz mogućnost ugovaranja različitih vrsta kredita, depozita i drugih bankarskih usluga, Hrvatska poštanska banka nudi i mogućnost korištenja bankarskih usluga u svim poslovnica Hrvatske pošte, što ju čini najdostupnijom na tržištu. Time su klijenti banke u mogućnosti u sklopu pošte otvoriti tekući račun, ugovoriti nenamjenski kredit ili zatražiti kreditnu karticu. (Moj-bankar, n.d.)

Nakon konačne odluke Vijeća EU-a u srpnju 2022. o pristupanju Republike Hrvatske eurozoni i uvođenju eura kao službene valute i u Hrvatskoj poštanskoj banci započeli su s intenzivnim pripremnim aktivnostima prije samog uvođenja eura. Sami proces uvođenja eura jedan je od najzahtjevnijih i najopsežnijih projekata s kojim se je i Hrvatska poštanska banka susrela. Uloga banke u cijelom je procesu uvođenja eura od iznimne važnosti kako bi za klijente banke osigurala da tranzicija bude što jednostavnija i uspješnija.

Banka je u razdoblju prije uvođenja eura na svojoj službenoj stranici objavljivala sve bitne informacije za svoje klijente kao što su informacije o preračunavanju kredita i depozita, informacije o očekivanom utjecaju uvođenja eura na proizvode i usluge odnosno poslovanje s transakcijskim računima. Te su informacije klijentima bile dostupne tri mjeseca prije uvođenja eura. Također, u mjesecima koji su prethodili danu uvođenja eura, Hrvatska poštanska banka obavljala je postupak predopskrbe klijenata poslovnih subjekata s gotovim novcem eura sklapanjem ugovora. (HPB, 2022.) Mjesec dana prije prelaska na euro, odnosno od 1. prosinca 2022. godine klijenti su mogli u poslovnicama Hrvatske poštanske banke nabaviti početne pakete hrvatskih eurokovanica u vrijednosti od 13,28 eura. Također, banka je svojim klijentima poslovnim subjektima omogućila kupnju početnih paketa eurokovanica, bez nametanja ograničenja u količini paketa po transakciji. Paketi su bili dostupni u iznosu od 145,50 eura po paketu. (HPB, 2022.)

Nakon ulaska Hrvatske u eurozonu, Hrvatska poštanska banka svojim je klijentima osim novih uvjeta kredita i depozita ponudila mogućnost prelaska s prešutnog na dopušteno prekoračenje. Samim time, postojećim je korisnicima prešutnog prekoračenja u lipnju ove godine poslala ponudu odnosno poziv za prelazak s prešutnog na dopušteno prekoračenje uz uvjet sklapanja ugovora o dopuštenom prekoračenju. Prijelaz s prešutnog na dopušteno prekoračenje moguće je napraviti od 30. lipnja 2023. do 30. lipnja 2024. godine. Do dana dok ne prihvate ponudu za ugovaranje dopuštenog prekoračenja i dok ne sklope ugovor o dopuštenom prekoračenju, ali samo do 30. lipnja 2024., postojeći klijenti banke imat će mogućnost korištenja prešutnog prekoračenja. Ugovor o dopuštenom prekoračenju klijenti će moći sklopiti u bilo kojoj poslovnicu banke, putem e-Poslovnice ili u poštanskim uredima. (Klepo, 2023.) Korisnicima prešutnog prekoračenja koji do 30. lipnja 2024. godine ne sklope ugovor o dopuštenom prekoračenju, banka od 1. srpnja 2024. ukida prešutno prekoračenje.

Hrvatska poštanska banka aktivno sudjeluje u APN programu od 2017. godine, a u 2023. godini odlučila je sudjelovati u provedbi APN programa subvencioniranih stambenih kredita i time nastojala omogućiti mladim osobama povoljno i jednostavno ostvarenje njihovog plana o vlastitom domu. U ožujku ove godine Hrvatska poštanska banka svojim je korisnicima pripremila ponudu i u najnoviji krug subvencioniranih stambenih kredita ušla s ponudom kredita uz nominalnu kamatnu stopu od 3,18% te je odlučila umjesto svojih klijenata podmiriti troškove vezane uz procjenu nekretnina i usluge javnog bilježnika koji su vezani uz kredit kako bi omogućila povoljno osiguranje nekretnine. Za klijente koji podnesu zahtjev za kredit kod

Hrvatske poštanske banke, ali ne ispunjavaju uvjete i pritom ne mogu dobiti subvenciju APN-a, banka će ponuditi redovan stambeni kredit prema uvjetima postavljenim za ovogodišnju kreditnu liniju APN-a. (HPB, 2023.)

4.2.1. Financijska imovina i stanje prije uvođenja eura

U ovom potpoglavlju prikazat će se financijska imovina Hrvatske poštanske banke i njezino stanje prije uvođenja eura. Za prikaz će se uzeti horizontalna analiza kako bi se temeljem promjena iz financijskih izvještaja, u ovom slučaju iz izvještaja o financijskom položaju zaključilo koliko je uspješno poslovanje promatrane banke prije uvođenja eura. Kao referentno razdoblje za provođenje analize uzet će se prvi kvartal 2022. godine.

Tablica 5. Horizontalna analiza bilance Hrvatske poštanske banke za prvi kvartal 2022. godine u kunama

	Zadnji dan 2021. godine	Prvi kvartal 2022. godine	Relativna razlika %
Imovina			
Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju	6.177.641.914	5.370.700.488	-13,06%
Novac u blagajni	1.422.548.361	1.284.616.658	-9,70%
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	4.339.757.848	3.985.406.986	-8,17%
Ostali depoziti po viđenju	415.335.705	100.676.844	-75,76%
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	616.670.614	451.431.363	-26,80%
Izvedenice	0	384.069	0,00%
Vlasnički instrumenti	105.639.274	102.299.348	-3,16%
Dužnički vrijednosni papiri	511.031.340	348.747.946	-31,76%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	9.316.729	9.176.880	-1,50%
Vlasnički instrumenti	0	0	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Kredit i predujmovi	9.316.729	9.176.880	-1,50%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	4.601.319.906	3.605.319.222	-21,65%
Vlasnički instrumenti	48.896.784	28.860.225	-40,98%
Dužnički vrijednosni papiri	4.552.423.122	3.576.458.997	-21,44%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po amortiziranom trošku	15.955.565.325	18.746.595.002	17,49%
Dužnički vrijednosni papiri	454.371	900.585.802	-

Krediti i predujmovi	15.955.110.954	17.846.009.200	11,85%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0	0	0,00%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	43	71.000.043	-
Materijalna imovina	311.192.057	309.778.161	-0,45%
Nematerijalna imovina	93.395.736	92.681.850	-0,76%
Porezna imovina	642.640	19.400.826	-
Ostala imovina	60.114.393	54.451.870	-9,42%
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	9.200.000	9.200.000	0,00%
UKUPNO IMOVINA	27.835.059.357	28.739.735.705	3,25%
Obveze			
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	0	402.542	0,00%
Izvedenice	0	402.542	0,00%
Kratke pozicije	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	24.842.134.412	25.877.924.864	4,17%
Depoziti	24.747.710.461	25.784.375.884	4,19%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	94.423.951	93.548.980	-0,93%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0	0	0,00%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Rezerviranja	89.416.940	93.618.198	4,70%
Porezne obveze	64.392.779	59.151.504	-8,14%
Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev	0	0	0,00%
Ostale obveze	182.369.233	209.419.697	14,83%
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0	0	0,00%
UKUPNO OBVEZE	25.178.313.364	26.240.516.805	4,22%
Kapital			
Kapital	1.214.775.000	1.214.775.000	0,00%
Premija na dionice	0	0	0,00%
Ostali izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0	0	0,00%
Druge stavke kapitala	0	0	0,00%
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	240.193.702	51.120.638	-78,72%
Zadržana dobit	297.151.162	499.775.149	68,19%
Revalorizacijske rezerve	0	0	0,00%

Ostale rezerve	702.479.141	702.479.141	0,00%
(-) Trezorske dionice	-477.000	0	-100,00%
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	202.623.988	31.068.972	-84,67%
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0	0	0,00%
Manjinski udjeli (nekontrolirajući udjeli)	0	0	0,00%
UKUPNO KAPITAL	2.656.745.993	2.499.218.900	-5,93%
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	27.835.059.357	28.739.735.705	3,25%

Izvor: izrada autora na temelju financijskog izvještaja Hrvatske poštanske banke

U tablici su prikazane promjene stavaka bilance u prvom kvartalu 2022. godine u kunama u usporedbi sa zadnjim danom prethodne godine te njihova relativna razlika prikazana u postotcima. Promatrajući aktivu, jedina pozitivna promjena vidljiva je kod stavke krediti i predumovi po amortiziranom trošku koja bilježi rast od 11,85%. Niti jedna druga stavka ne bilježi porast jer su ostale stavke negativne i bilježe pad. Što se tiče smanjenja, najveći pad bilježi stavka ostali depoziti po viđenju koja bilježi značajan pad od 75,76%. Također, treba izdvojiti i stavku vlasnički instrumenti po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit koja bilježi izniman pad od 40,98% u promatranom razdoblju. Promatrajući pasivu, najveća promjena vidljiva je kod stavke zadržana dobit koja u odnosu na zadnji dan prethodne godine bilježi značajan rast od 68,19%. Stavke kapital i ostale rezerve ostaju nepromijenjene. Najveće smanjenje u promatranom razdoblju bilježi stavka trezorske dionice sa smanjenjem od 100,00%. Ukupna aktiva i ukupna pasiva bilježe povećanje od 3,25% u prvom kvartalu 2022. godine u odnosu na zadnji dan 2021. godine.

Prema bilješkama Hrvatske poštanske banke navodi se kako imovina bilježi kontinuirani rast od 3,25%. To povećanje posljedica je rasta likvidne imovine za 9,3%, ponajviše zbog značajnog povećanja depozita od 4,5%. Isto tako u bilješkama je navedeno kako bruto krediti bilježe povećanje od 2,2%, dok vrijednosni papiri bilježe smanjenje od 5,0%.

4.2.2. Financijska imovina i stanje nakon uvođenja eura

U odnosu na prethodno potpoglavlje u ovom potpoglavlju prikazat će se financijska imovina Hrvatske poštanske banke i njezino stanje nakon uvođenja eura. Za prikaz će se uzeti horizontalna analiza kako bi se temeljem promjena iz financijskih izvještaja, u ovom slučaju iz izvještaja o financijskom položaju zaključilo koliko je uspješno poslovanje promatrane banke u prvom kvartalu 2023. nakon uvođenja eura. Kao referentno razdoblje za provođenje analize uzet će se prvi kvartal 2023. godine.

Tablica 6. Horizontalna analiza bilance Hrvatske poštanske banke za prvi kvartal 2023. godine u eurima

	Zadnji dan 2022. godine	Prvi kvartal 2023. godine	Relativna razlika %
Imovina			
Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju	1.472.054.192	1.156.686.530	-21,42%
Novac u blagajni	151.842.426	169.539.818	11,66%
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	1.306.514.207	973.850.940	-25,46%
Ostali depoziti po viđenju	13.697.559	13.295.772	-2,93%
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	66.622.941	67.504.544	1,32%
Izvedenice	48.141	6.538	-86,42%
Vlasnički instrumenti	12.505.659	13.066.630	4,49%
Dužnički vrijednosni papiri	54.069.141	54.431.376	0,67%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	908.193	799.337	-11,99%
Vlasnički instrumenti	0	0	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Kredit i predujmovi	908.193	799.337	-11,99%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	500.000	0,00%
Dužnički vrijednosni papiri	0	500.000	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	3.807.605	4.035.307	5,98%
Vlasnički instrumenti	3.807.605	4.035.307	5,98%
Dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Kredit i predujmovi	0	0	0,00%
Financijska imovina po amortiziranom trošku	3.896.748.838	3.999.861.373	2,65%
Dužnički vrijednosni papiri	796.884.814	806.500.799	1,21%
Kredit i predujmovi	3.099.864.024	3.193.360.574	3,02%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0	0	0,00%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	6	6	0,00%
Materijalna imovina	55.270.903	58.254.291	5,40%
Nematerijalna imovina	21.515.024	17.666.924	-17,89%
Porezna imovina	8.827.663	9.997.763	13,25%
Ostala imovina	14.327.104	18.846.005	31,54%
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0	0	0,00%
UKUPNO IMOVINA	5.540.082.469	5.334.152.080	-3,72%
Obveze			
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	70.801	241.037	240,44%

Izvedenice	70.801	241.037	240,44%
Kratke pozicije	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%
Depoziti	0	0	0,00%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	0	0	0,00%
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	4.978.861.244	4.757.603.847	-4,44%
Depoziti	4.970.072.364	4.743.516.545	-4,56%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0	0	0,00%
Ostale financijske obveze	8.788.880	14.087.302	60,29%
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0	0	0,00%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0	0	0,00%
Rezerviranja	55.140.852	48.828.982	-11,45%
Porezne obveze	1.469.513	1.320.151	-10,16%
Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev	0	0	0,00%
Ostale obveze	47.641.375	48.820.945	2,48%
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0	0	0,00%
UKUPNO OBVEZE	5.083.183.785	4.856.814.962	-4,45%
Kapital			
Kapital	161.228.350	161.228.350	0,00%
Premija na dionice	0	0	0,00%
Ostali izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0	0	0,00%
Druge stavke kapitala	0	0	0,00%
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	8.020.695	8.294.275	3,41%
Zadržana dobit	73.124.786	199.625.637	172,99%
Revalorizacijske rezerve	0	0	0,00%
Ostale rezerve	87.859.808	87.859.803	0,00%
(-) Trezorske dionice	0	0	0,00%
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	126.665.045	20.329.053	-83,95%
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0	0	0,00%
Manjinski udjeli (nekontrolirajući udjeli)	0	0	0,00%
UKUPNO KAPITAL	456.898.684	477.337.118	4,47%
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	5.540.082.469	5.334.152.080	-3,72%

Izvor: izrada autora na temelju financijskog izvještaja Hrvatske poštanske banke

U tablici su prikazane promjene stavaka bilance u prvom kvartalu 2023. godine u eurima u usporedbi sa zadnjim danom prethodne godine te njihova relativna razlika prikazana u postotcima. Promatrajući aktivu, najveća promjena u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na zadnji dan prethodne godine vidljiva je kod stavke ostala imovina koja bilježi rast od

31,54%. Niti jedna druga stavka ne bilježi tako značajan porast. Dužnički vrijednosni papiri koji se drže radi trgovanja bilježe neprimjetan porast od 0,67%. Stavka ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva ostaje nepromijenjena. Što se tiče smanjenja, najveći pad bilježi stavka izvedenice koje se drže radi trgovanja sa padom od značajnih 86,42%. Promatrajući pasivu, najveća promjena vidljiva je kod stavke izvedenice koje se drže radi trgovanja sa porastom od 240,44%. Druga najveća promjena vidljiva je kod stavke zadržana dobit koja bilježi rast od 172,99%. Stavke kapital i ostale rezerve ostaju nepromijenjene. Najveće smanjenje u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na zadnji dan prethodne godine bilježi stavka dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva sa padom od 83,95%. Ukupna aktiva i ukupna pasiva bilježe smanjenje od 3,72% u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na zadnji dan 2022. godine.

Na temelju bilješki Hrvatske poštanske banke navodi se kako u prvom kvartalu 2023. godine bruto kreditni portfelj segmenta poslovanja sa stanovništvom bilježi porast od 2,5 milijuna eura. Najveći doprinos tom porastu bilježi portfelj stambenih kredita koji bilježi rast za oko 9,6 milijuna eura. Uz porast stambenih kredita s jedne strane, bilježi se i pad gotovinskih kredita za oko 6,7 milijuna eura s druge strane. U istom razdoblju, bilježi se i blagi pad kredita u odnosu na kraj 2022. godine, ponajviše u dijelu kreditiranja središnje države, zbog karakterističnih kontinuiranih otplata dugoročnih plasmana.

5. ZAKLJUČAK

Nakon potpisivanja Ugovora o pristupanju Europskoj uniji, Republika Hrvatska obvezala se na uspostavljanje ekonomske i monetarne unije odnosno na uvođenje eura kao službene valute. Kako bi pristupila europodručju i uvela euro kao svoju službenu valutu Hrvatska je morala zadovoljiti četiri konvergenzijska kriterija koja osiguravaju da je država spremna uvesti euro. Hrvatska je ispunila sve postavljene kriterije te ja na temelju toga Vijeće EU donijelo odluku o uvođenju eura kao službene valute i u dogovoru s Europskom središnjom bankom donijelo odluku po kojem će tečaju kuna biti zamijenjena eurom. Tako je s 1. siječnjem 2023. godine Hrvatska prihvatila euro kao svoju službenu valutu. Taj događaj doveo je do mnogih koristi i troškova kako za cjelokupno gospodarstvo tako i za bankarski sektor. Neke od koristi uvođenja eura su usmjerenost na uklanjanje valutnog rizika unutar gospodarstva, smanjenje troška pri zaduživanju domaćeg sektora, ostvarenje nižih transakcijskih troškova i koristi od pristupnih mehanizama financijske pomoći europodručja. S druge strane troškovi uvođenja eura odnose se na gubitak monetarnog suvereniteta, gubitak nacionalne valute kao simbola nacionalnog identiteta, prisutnost jednokratnih troškova i kao najveći trošak koji je najviše utjecao na banke je gubitak zarade na mjenjačkim poslovima i tečajnim razlikama. Osim navedenih utjecaja, banke su određene promjene osjetile i na svojoj financijskoj imovini. Najveće promjene vidljive su na kreditima, depozitima i vrijednosnim papirima. Početak 2023. zabilježio je porast kreditne aktivnosti koja se i u narednim mjesecima povećavala vrlo sličnom dinamikom najviše u segmentu kreditiranja stanovništva, ponajviše zbog ubrzanja rasta gotovinskih kredita. Što se tiče depozita, na početku godine dolazi do smanjenja ukupnih depozita domaćih sektora, ponajviše zbog pada prekonoćnih depozita čiji su doprinos smanjenju najviše potaknula poduzeća, osiguravajuća društva i mirovinski fondovi. No, u narednim mjesecima i s početkom turističke sezone odnosno većim priljevima iz inozemstva dolazi do postupnog rasta depozita. Kod vrijednosnih papira situacija je drugačija. Početak 2023. na Zagrebačkoj je burzi započeo vrlo pozitivno za investitore. Vodeći indeks Zagrebačke burze, Crobex u siječnju je bio na 6,4% većoj razini nego na kraju prethodne godine. Slično tome, blue chip indeks Crobex10, također je porastao za 6,3%. Time se pokazalo da su bila dovoljna samo dva tjedna 2023. godine kako bi se nadoknadili gubici domaćih dionica od prošle godine koja je bila obilježena visokom inflacijom. Na temelju provedenih analiza dviju banaka vidljivo je kako uvođenje eura nije previše utjecalo na njihovu poslovnu stabilnost, budući da niti u Zagrebačkoj banci niti u Hrvatskoj poštanskoj banci nije došlo do negativnih promjena na značajnoj financijskoj imovini.

LITERATURA

1. Agram Brokери. (n.d.): Vrijednosni papiri. [Internet]. Dostupno na: <https://www.agram-brokeri.hr/vrijednosni-papiri-2226/2226>
2. Babić, A. (2020.) Prednosti i nedostaci ulaska Republike Hrvatske u eurozonu. Dostupno na: <https://repozitorij.bak.hr/islandora/object/bak%3A288/datastream/PDF/view>
3. Blašković, A. (2023.) HNB: Depoziti u bankama u lipnju povećani za 600 milijuna eura, zna se i zašto. Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/financije/hnb-zbog-sezone-depoziti-u-bankama-u-lipnju-poveceni-za-600-milijuna-eura-4401961>
4. Ciraki, T., Vakanjac, D., Lulić, I. (2023.) Hrvatski model uvođenja eura i njegova usporedba s modelima odabranih zemalja eurozone. ET²eR – ekonomija, turizam, telekomunikacije i računarstvo, Vol. V, No. 1, (str. 129-141). Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/427121>
5. Čaleta, J. (2019.) Analiza imovine banaka u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A2783/datastream/PDF/view>
6. Dozan, J. (2022.) Bankari i HNB uvjeravaju: Euro će ojačati naš ‘štit’, evo kako će izgledati prvi dan 2023. Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/bankari-i-hnb-uvjeravaju-euro-ce-ojacati-nas-stit-protiv-krize-4337968>
7. Džanović, J. (2022.) Kako upravljati kreditom. Dostupno na: <https://www.savjeti.hr/osobne-financije/kako-upravljati-kreditom/296>
8. EHO. Financijski izvještaji. Dostupno na: <https://eho.zse.hr/financijski-izvjestaji>
9. ESB. (2021.) Što su neprihodonosni krediti? Dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.hr.html>
10. ESB. (2023.) Odluke o monetarnoj politici. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.mp230615~d34cddb4c6.hr.html>
11. FIMA-VRIJEDNOSNICE. (2023.) Hrvatska izdala prvu euroobveznicu od 1.5 mlrd. eura. Dostupno na: <https://fima-vrijednosnice.hr/hrvatska-izdala-prvu-euroobveznicu-od-1-5-mlrd-eura/>
12. FIMA-VRIJEDNOSNICE. (2023.) Ulazak u eurozonu i Schengen potaknuo rast dionica na Zagrebačkoj burzi. Dostupno na: <https://fima-vrijednosnice.hr/ulazak-u-eurozonu-i-schengen-potaknuo-rast-dionica-na-zagrebackoj-burzi/>
13. FIMA-VRIJEDNOSNICE. (2023.) Visoka očekivanja ulagača za turističku sezonu i dionice iz sektora. Dostupno na: <https://fima-vrijednosnice.hr/visoka-ocekivanja-ulagaca-za-turisticku-sezonu-i-dionice-iz-sektora/>
14. Gojsilović, T. (2022.) Istražili smo: Je li bolje dignuti kredit u kunama ili čekati uvođenje eura? Dostupno na: <https://n1info.hr/biznis/je-li-bolje-dignuti-kredit-u-kunama-ili-cekati-uvodenje-eura/>
15. Gregurek, M., Vidaković, N. (2011.) Bankarsko poslovanje. Zagreb: RRiF plus.
16. Gulin, D., Perčević, H. (2013.) Financijsko računovodstvo - izabrane teme. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
17. HANFA. (2023.) Edukacija: Što je obveznica? Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/vijesti/edukacija-%C5%A1to-je-obveznica/>
18. HANFA. (2023.) Koliko košta minus, zašto je opasan i kako će se riješiti prešutna prekoračenja. Dostupno na: <https://www.novaczasutra.hr/Article/koliko-kosta-minus-zasto-je-opasan-i-kako-ce-se-rijesiti-presutna-prekoracenja/2419?categoryId=5#>
19. HANFA. (n.d.) Što je obveznica? Dostupno na: <https://hanfa.hr/getfile/39372/%C5%A0to%20je%20obveznica.pdf>
20. HBOR. (n.d.) Kredit dobavljača. Dostupno na: https://www.hbor.hr/kreditni_program/kredit-dobavljacka
21. HBOR. (n.d.) Kredit kupcu. Dostupno na: https://www.hbor.hr/kreditni_program/kredit-kupcu/

22. HNB. (2022.) Ispunjava li Hrvatska maastrichtske kriterije? Dostupno na: <https://euro.hr/faq/ispunjava-li-hrvatska-maastrichtske-kriterije/>
23. HNB. (2022.) Koji su glavni troškovi uvođenja eura? Dostupno na: <https://euro.hr/faq/koji-su-glavni-troskovi-uvodenja-eura/>
24. HNB. (2022.) Memorandum o razumijevanju u vezi prekoračenja po tekucem racunu. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2869780/h-memorandum-o-razumijevanju-u-vezi-prekoracenja-po-tekucem-racunu.pdf>
25. HNB. (2022.) Početak proizvodnje hrvatskih eurokovanica. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/pocetak-proizvodnje-hrvatskih-eurokovanica>
26. HNB. (2022.) Što će se dogoditi s kreditima i depozitima koji su nominirani u kunama kada uvedemo euro? Dostupno na: <https://euro.hr/faq/sto-ce-se-dogoditi-s-kreditima-i-depozitima-koji-su-nominirani-u-kunama-kada-uvodemo-euro/>
27. HNB. (2023.) Komentar kretanja kredita i depozita u lipnju 2023. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-lipnju-2023>
28. HNB. (2023.) Komentar kretanja kredita i depozita u siječnju 2023. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/komentar-kretanja-kredita-i-depozita-u-sijecnju-2023>
29. HPB. (2022.) HPB - Brošura - Uvođenje eura. Dostupno na: <https://www.hpb.hr/UserDocsImages/Doc/HPB-%20Bro%C5%A1ura%20-%20Uvo%C4%91enje%20eura.pdf>
30. HPB. (2022.) U HPB-u 1. prosinca počinje prodaja početnih paketa eurokovanica. Dostupno na: <https://www.hpb.hr/hr/u-hpb-u-1-prosinca-pocinje-prodaja-pocetnih-paketa-eurokovanica/7852>
31. HPB. (2023.) Ponuda za APN kredite. Dostupno na: <https://www.hpb.hr/hr/ponuda-za-apn-kredite/8154>
32. HPB. (n.d.) Osnovne informacije. Dostupno na: <https://www.hpb.hr/hr/osnovne-informacije/118>
33. Hrvatska enciklopedija. (2021.) Depozit. [Internet]. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14629>
34. Hrvatska enciklopedija. (2021.) Dionica. [Internet]. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15291>
35. Hrvatska enciklopedija. (2021.) Kredit. [Internet]. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33841>
36. Hrvatska enciklopedija. (2021.) Vrijednosni papir. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65494>
37. HUB. (n.d.) STIŽE EURO – Kako će izgledati proces uvođenja po mjesecima. Dostupno na: <https://hub.hr/hr/stize-euro-kako-ce-izgledati-proces-uvodenja-po-mjesecima>
38. IUS-INFO. (2023.) HANFA: Revizori dali pozitivno mišljenje za 84 posto izdavatelja vrijednosnih papira. Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/hanfa-revizori-dali-pozitivno-misljenje-za-84-posto-izdavatelja-vrijednosnih-papira-55911>
39. Jankoska Vranić, G. (2023.) Predsjednik Uprave HBOR-a: Izgleda da će 2023. biti godina velikog investicijskog zamaha. Dostupno na: <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/predsjednik-uprave-hbor-a-izgleda-da-ce-2023-biti-godina-velikog-investicijskog-zamaha-15349612>
40. Kalafatić, R. (2023.) Mirovinski fondovi: Početak 2023. obilježio rast prinosa obveznica, budućnost neizvjesna. Dostupno na: <https://lidermedia.hr/financije/mirovinski-fondovi-pocetak-2023-obiljezio-rast-prinosa-obveznica-buducnost-neizvjesna-149638>
41. Katić, A. (2022.) Utjecaj uvođenja eura na računovodstvo financijskih institucija. Dostupno na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A9292/datastream/PDF/view>

42. Klepo, M. (2023.) Stiže velika promjena za sve koji imaju minuse na računima! Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/stize-velika-promjena-za-sve-koji-imaju-minuse-na-racunima-15347140>
43. Mahović Komljenović, M., Lulić Stipetić, J. (2022.) Uvođenja eura kao službene valute u RH. FIP - Financije i pravo Vol. 10, No. 1, (17-28).
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/412536>
44. Marić, J. (2022). Najveći trošak uvođenja eura trebale bi imati banke. Preko „noći“ će izgubiti 2,26 milijardi kuna. Dostupno na: <https://www.novolist.hr/novosti/najveci-trosak-uvodenja-eura-trebale-bi-imati-banke-preko-noci-ce-izgubiti-226-milijardi-kuna/>
45. Miličić, K. (2023.) Banks to introduce new overdraft rules on July 1. Dostupno na: [glashrvatske.hrt.hr: https://glashrvatske.hrt.hr/en/economy/banks-to-introduce-new-overdraft-rules-on-july-1-10864227](https://glashrvatske.hrt.hr/en/economy/banks-to-introduce-new-overdraft-rules-on-july-1-10864227)
46. MINGOR. (2022.) Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom. Dostupno na: <https://mingor.gov.hr/smjernice-za-prilagodbu-gospodarstva-u-procesu-zamjene-hrvatske-kune-eurom/8652>
47. Moj-bankar. (n.d.) HPB - Hrvatska Poštanska Banka Zagreb. Dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Banke/Hpb>
48. Pavlović, D. (2021.) HNB: Ulaskom u eurozonu u Hrvatskoj bi kamatne stope na kredite trebale biti niže. Dostupno na: <https://www.glas-slavonije.hr/477090/1/HNB-Ulaskom-u-eurozonu-u-Hrvatskoj-bi-kamatne-stope-na-kredite-trebale-biti-nize>
49. Promo. (2023.) Kako pozitivno iskoristiti trend rasta cijena nekretnina?! Rješenje je hipotekarni kredit koji se može koristiti potpuno nenamjenski! Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/financije/kako-pozitivno-iskoristiti-trend-rasta-cijena-nekretnina-rjesenje-je-hipotekarni-kredit-koji-se-moze-koristiti-potpuno-nenamjenski-4382712>
50. RBA. (2023.) Depoziti u bankama pali na početku 2023. Dostupno na: <https://www.seebiz.eu/banke/depoziti-u-bankama-pali-na-pocetku-2023/289570/>
51. Ribić, D., Vakanjac, D. (2017.) Proces kreditiranja građana od strane banaka u Republici Hrvatskoj. Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, Vol. 8, No. 1, (str. 29-37). Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/288754>
52. SEEBiz. (2023.) Zagrebačka banka osim sjajne dividende najavila i plan otkupa vlastitih dionica. Dostupno na: <https://www.seebiz.eu/banke/zagrebacka-banka-osim-sjajne-dividende-najavila-i-plan-otkupa-vlastitih-dionica/288598/>
53. Šonja, V. (2019.) Euro u Hrvatskoj: za i protiv. Arhivalitika d.o.o.
54. Thomas, M. (2023.) CNB – Interest rates on non-purpose loans in Croatia the highest in four years. Dostupno na: <https://www.thedubrovniktimes.com/news/croatia/item/14602-cnb-interest-rates-on-non-purpose-loans-in-croatia-the-highest-in-four-years>
55. Tnative. (2023.) U Hrvatsku stiže euro, pogledajte kako će izgledati proces uvođenja iz mjeseca u mjesec. Dostupno na: <https://hrvatskaeuroprica.tportal.hr/ljudi/u-hrvatsku-stize-euro-pogledajte-kako-ce-izgledati-proces-uvodenja-iz-mjeseca-u-mjesec/>
56. Vašićek, V., Vašićek, D., Broz Tominac, S. (2020.) Računovodstvo financijskih institucija. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
57. Vijeće Europske unije, Europsko vijeće. (n.d.) Pristupanje europodručju. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/joining-the-euro-area/>
58. Vijeće Europske unije, Europsko vijeće. (n.d.) Uvjeti za pristupanje europodručju: konvergenijski kriteriji. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>
59. Vlada RH, HNB. (2020.) Nacionalni plan zamjene hrvatske kune eurom. Dostupno na: https://www.hnb.hr/documents/20182/2952583/Nacionalni-plan-zamjene-hrv-kune-eurom_23-12-2020.pdf/d2e5eb21-c70e-3ce5-53c6-cd00d43cde7a?t=1608811036377

60. Zagrebačka banka. (2023.) Prelazak s prešutnog na dopušteno prekoračenje dostupan u m-zabi. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/prelazak-s-presutnog-na-dopusteno-prekoracenje-dostupan-u-m-zabi>
61. Zagrebačka banka. (2023.) Zagrebačka banka uspješno završila prilagodbu sustava na euro. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/zagrebacka-banka-uspjesno-zavrsila-prilagodbu-sustava-na-euro>
62. Zagrebačka banka. (n.d.) O nama. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama>
63. Zagrebačka banka. (n.d.) Posredna predopskrba poslovnih subjekata gotovim novcem eura. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/zaba/mali-poduzetnici/posredna-predopskrba-poslovnih-subjekata-gotovim-novcem-eura>

POPIS SLIKA

Slika 1. Dizajn hrvatskih eurokovanica	11
Slika 2. Kretanje kredita u siječnju 2023.	18
Slika 3. Kretanje kredita, transakcije i godišnje stope promjene na osnovi transakcija u lipnju 2023.	19
Slika 4. Kretanje depozita u siječnju 2023.....	29
Slika 5. Kretanje depozita, transakcije i godišnje stope promjene na osnovi transakcija u lipnju 2023.	30

POPIS TABLICA

Tablica 1. Sastavnice indeksa Crobex i njihova promjena od početka 2023. godine.....	37
Tablica 2. Vrste obveznica s obzirom na kriterij podjele	39
Tablica 3. Horizontalna analiza bilance Zagrebačke banke za prvi kvartal 2022. godine u kunama....	43
Tablica 4. Horizontalna analiza bilance Zagrebačke banke za prvi kvartal 2023. godine u eurima	46
Tablica 5. Horizontalna analiza bilance Hrvatske poštanske banke za prvi kvartal 2022. godine u kunama.....	50
Tablica 6. Horizontalna analiza bilance Hrvatske poštanske banke za prvi kvartal 2023. godine u eurima	53

Životopis

Osobni podaci

Ime / Prezime Lara Frančević
Adresa Vinka Sedinića 20, 10361 Sesevetski Kraljevec
Telefonski broj 095 501 4898
E-mail larafrancevic1310@gmail.com / lfrancevi@net.efzg.hr
Državljanstvo Hrvatsko
Datum rođenja 13.10.1999.
Spol Žensko

Obrazovanje

Vrijeme (od-do) 2018-danas
Ekonomski fakultet Zagreb

2014-2018
Treća ekonomska škola Zagreb
Ekonomist
Srednja stručna sprema

Radno iskustvo

Vrijeme (od-do) 2021-danas
Radno mjesto Prodavač
Glavni poslovi Aktivna prodaja, komunikacija s kupcima, rad na blagajni,
preuzimanje robe, razvrstavanje i slaganje robe,
pripremni poslovi za sniženja i akcije,
održavanje urednosti u poslovnici
Poslodavac Katapult d.o.o., Jadranska Avenija 9, 10000 Zagreb
Vrsta djelatnosti 4772 Trgovina na malo obućom i proizvodima od kože

Vještine Dobro poznavanje rada na računalu (MS Office paket)
Aktivno poznavanje engleskog jezika u govoru i pismu
Razvijene komunikacijske i prezentacijske vještine

Edukacija Google Ads edukacija-Ekonomski fakultet Zagreb